

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Anna Kudernová

Právní ochrana hospodářských zvířat proti týrání

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Karolina Žáková Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 4. května 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. května 2016

.....
Anna Kudernová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Karolině Žákové Ph.D. za její odborné vedení, ochotu a cenné rady při psaní této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	6
2. Pojmy zvíře a hospodářské zvíře	8
3. Vývoj vztahu člověka a zvířete	11
3.1 Vliv filosofie a náboženství	12
3.2 Rozvoj zákonodárství ve Třetí říši	16
3.3 Ostatní koncepce 20. století v oblasti ochrany zvířat	19
Shrnutí	20
4. Vývoj právní úpravy ochrany zvířat proti týrání	21
4.1 Počátky právní úpravy ve Velké Británii	21
4.2 Vývoj právní úpravy na území České republiky	22
4.2.1 Období Protektorátu Čechy a Morava	23
4.2.2 Období let 1948 až 1992	24
Shrnutí	26
5. Nadnárodní právní úprava ochrany hospodářských zvířat	27
5.1 Mezinárodní právo	27
5.2 Právo Evropské unie	30
5.2.1 Primární právo Evropské unie	31
5.2.2 Sekundární právo Evropské unie	32
Shrnutí	34
6. Platná právní úprava ochrany hospodářských zvířat v České republice	35
6.1 Východiska právní úpravy přímé ochrany zvířat proti týrání	36
6.2 Povinnosti chovatele	40
6.3 Přeprava hospodářských zvířat	42
6.4 Usmrcování zvířat	44
Shrnutí	46

7. Orgány ochrany zvířat	47
Shrnutí.....	52
8. Deliktní odpovědnost v oblasti týrání zvířat.....	53
8.1 Odpovědnost za správní delikty.....	53
8.1.1 Vymezení správních deliktů.....	53
8.1.2 Zvláštní opatření.....	54
8.1.3 Řízení o správních deliktech	55
8.2 Trestněprávní odpovědnost	58
8.3 Odpovědnost právnických osob při ochraně zvířat proti týrání	60
8.4 Informace o prováděných kontrolách	61
Shrnutí.....	62
9. Závěr	64
Použité zdroje.....	68
Přílohy	75
Abstrakt	79
Resumé	80
Summary.....	81
Klíčová slova	82

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je ochrana zvířat proti týrání, konkrétně zvířat hospodářských. Hospodářská zvířata jsou chována převážně proto, aby poskytovala člověku určitý užitek, zejména ve formě produktů jako jsou mléko, kůže či maso. Z důvodu tohoto utilitárního přístupu k těmto zvířatům je z mého pohledu velice důležité klást důraz na právní úpravu jejich ochrany před nevhodným zacházením ze strany člověka a důslednou kontrolu jejího dodržování.

Člověk se zvířaty žije ve větší či menší harmonii již od pradávna, právní normy však do tohoto soužití začaly ve větší míře zasahovat teprve nedávno. Větší potřeba regulace nakládání s hospodářskými zvířaty se rodila postupně s vývojem společnosti, která si především po druhé světové válce žádala intenzivnější využívání zvířat k uspokojování svých potřeb. Otázkou pak samozřejmě zůstává, do jaké míry jsou potřeby člověka závislé na užitečných zvířatech nezbytné a zda je opravdu nutné jim obětovat pohodlí a životy těchto zvířat. Celá oblast ochrany zvířat se zaměřuje na zajištění příznivých podmínek každému jedinci. Vychází z myšlenky, že zvíře je tvor, který je schopen cítit bolest a utrpení a měli bychom se k němu, jakožto smysly nadané živé bytosti chovat s úctou a pochopením.

Ve své práci, rozdělené na sedm hlavních kapitol, se pokusím podat ucelený přehled pozadí vzniku nynějšího přístupu k hospodářským zvířatům, legislativního rámce jejich ochrany proti týrání, administrativního zajištění ochrany i současného stavu aplikace právních předpisů a jejich dodržování.

V první kapitole definuji pro tuto práci stěžejní pojmy, kterými jsou zvíře a hospodářské zvíře, blíže popíšu jejich rozdílné vymezení v jednotlivých právních předpisech a budu se také stručně věnovat procesu tzv. dereifikace zvířete, která nastala v souvislosti s rekodifikací soukromého práva.

Dále považuji za nutné nastínit již od pradávna problematický vztah člověka a zvířete, kdy vždy jedna ze stran byla kořistí a druhá predátorem a ve kterém si dominantní postavení nakonec vybojoval člověk. Budu se věnovat vlivu různých myšlenkových směrů a náboženství na míru respektu projevovaného vůči ostatním živým tvorům a nynějším filosofickým směrům věnujícím se této problematice. Neopomenu se alespoň v krátkosti věnovat zajímavé etapě historie, kterou je období Třetí říše, kdy byla péči o zvířata věnována v mnoha ohledech větší pozornost než péči

o lidi a byly položeny základy moderním právním předpisům ochrany zvířat proti týrání.

Vzhledem k propojenosti nejen právních systémů většiny evropských zemí dále podám přehled ochrany hospodářských zvířat v pramenech práva na mezinárodní úrovni a také v rámci Evropské unie. Zde se bude jednat především o systém úmluv Rady Evropy a v evropském právu pak jak o primární právo, tak především o sekundární právo, nařízení, směrnice či nezávazná sdělení. Zmíním se krátce i o spolupráci Evropské unie s jinými mezinárodními institucemi angažujícími se v oblasti ochrany zvířat.

Další kapitola představuje stěžejní část práce, kterou je současná právní úprava ochrany hospodářských zvířat v České republice. Právních předpisů dotýkajících se problematiky této práce je velké množství, a proto využiji tradičního dělení předpisů ochrany zvířat dle toho, zda poskytují ochranu přímou či nepřímou a podrobněji se budu věnovat stěžejnímu předpisu, kterým je zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Dále se zaměřím na soustavu orgánů ochrany zvířat a jejich působnost a nakonec považuji za nutné k nastínění celkové právní úpravy v České republice vedle pramenů práva doplnit také důsledky porušování těchto předpisů a tak se poslední kapitola bude věnovat odpovědnosti správní i trestní. Zároveň zde provedu menší exkurz do praxe a shrnu výsledky prováděných kontrol v rámci jednoho roku pro lepší představu o současné situaci.

Cílem této diplomové práce je tedy poskytnout přehled současné právní úpravy ovlivňující životní podmínky hospodářských zvířat i nakládání s nimi. Zároveň poskytne přehled historického i myšlenkového pozadí tohoto stavu i možné vyhlídky vývoje právní úpravy do budoucna.

„Dokud budou na světě jatka, budou i pole válečná.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

2. Pojmy zvíře a hospodářské zvíře

Jedinou legální definici pojmu zvíře najdeme v českém právním řádu v zákoně České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (dále jen „zákon na ochranu zvířat proti týrání“). I ostatní relevantní právní předpisy tento pojem samozřejmě používají, ale výslovně ho nedefinují. Tyto další právní předpisy navíc často mění jeho význam, především co do jeho rozsahu, to znamená, které druhy zvířat pod konkrétní předpisy ještě spadají a které již nikoli. Podle ustanovení § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání je zvířetem: „každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“. Za zvíře podle tohoto zákona tedy nejsou, až na výjimku v ochraně pokusných zvířat¹, považováni bezobratlí. Naproti tomu například zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „veterinární zákon“) rozšiřuje svou působnost také na bezobratlé, výslovně hovoří o včelách, ale podává pouze demonstrativní výčet druhů zvířat, to znamená, že není z působnosti zákona možné vyloučit i jiné bezobratlé.

Při určování rozsahu pojmu zvíře, je třeba vždy vycházet z účelu daného předpisu, existují totiž také předpisy používající pojem zvíře zcela obecně, bez jakéhokoli upřesnění. V takových případech je potřeba vycházet právě z účelu předpisu a také z legální definice obsažené v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a jejich obměn. Zákon, který používá pojem zvíře obecně, je například zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), kde můžeme vidět rozdíl v interpretaci daného pojmu podle účelu té které skutkové podstaty trestného činu. Například u trestného činu týrání zvířat budeme pravděpodobně vycházet ze zavedené legální definice a chránit tak pouze obratlovce, naopak u trestného činu šíření nakažlivé nemoci zvířat by bylo vhodnější použít širší význam pojmu zvíře, tak jak ho chápe například veterinární zákon. Dalším zákonem používající pojem zvíře obecně je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), podle něhož je třeba za zvíře považovat všechna zvířata schopná cítit stres a bolest, tedy i bezobratlé živočichy².

¹ Výjimku tvoří ochrana pokusných zvířat, zde bylo toto užší vymezení pojmu prolomeno a jsou chráněni také hlavonožci. Srov. § 3 písm. j) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <<https://www.obczan.cz/zakon/noz/cast-prvni/hlava-iv/dil-1?do=detail-item-1434-comments-item-295-switchExpanded>>.

Občanský zákoník mimo jiné určuje právní status zvířete. Už od dob starého Říma byla zvířata považována pro účely práva za věc, a toto pojetí u nás změnilo právě až přijetí nového občanského zákoníku v roce 2012. Dereifikace zvířat, tedy opuštění pojetí zvířete jako věci, odpovídá nynějšímu etickému posunu v chápání zvířat, literatura hovoří o změně vztahu z podmaňujícího na vztah symbioticko-užívací³. Ustanovení § 494 občanského zákoníku konkrétně stanoví, že: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“ Výslovně tak přiznává zvířeti zvláštní význam a hodnotu a zdůrazňuje, že není věcí, přestože z praktických důvodů lze nadále se zvířaty v regulovaném režimu, zohledňujícím především jejich schopnost cítit strach a bolest, nakládat jako s věcmi. Existuje také názor (zastávaný mimo jiné filosofem Georgem Chapoutierem), že dalším krokem po dereifikaci zvířat by mohlo být přiznání zvířatům určitého druhu právní osobnosti. I když se i nyní někdy hovoří o právech zvířat, v předpisech se pouze vymezují povinnosti a práva lidí vůči zvířatům, zvíře zůstává pouze objektem právní ochrany. V praxi by se přiznání subjektivity zvířatům a jejich zřejmá neschopnost hlásit se o svá práva mohly řešit stejně jako je tomu například u nesvéprávných osob, které mají své zákonné zástupce.⁴

Stejně jako se v právních předpisech rozchází obsah pojmu zvíře, tak je tomu v menší míře i u vymezení jednotlivých podkategorií zvířat, mezi něž patří pro tuto práci stěžejní, kategorie zvířat hospodářských. Podle zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou hospodářskými zvířaty „*zvířata chovaná pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací*“⁵. Rozhodující je zde účel chovu, kterým může být produkce, ale i jiný hospodářský nebo podnikatelský účel. Tímto se liší od jiných podkategorií zákona

³ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část* (§1-654). Komentář. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074005299. s. 1747.

⁴ CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2013, ISBN 978-80-7387-607-4. s. 54

⁵ Ustanovení § 3 písm. d) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

(zvířat v zájmovém chovu, pokusných). Součástí definice je také demonstrativní výčet druhů, resp. skupin, zvířat, která do této kategorie běžně spadají. Vyjmenovaná zvířata však nemusí být vždy v režimu zvířat hospodářských, například králík může být zvířetem hospodářským stejně jako pokusným, rozhodující je účel chovu⁶. Naproti tomu definice veterinárního zákona vychází spíše z vymezení konkrétních druhů zvířat, která jsou považována za hospodářská. Veterinární zákon vymezuje hospodářská zvířata jako „zvířata využívaná převážně k chovu, výkrmu, práci a jiným hospodářským účelům, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, běžci, králíci, kožešinová zvířata, zvěř ve farmovém chovu, ryby a jiní vodní živočichové, včely a včelstva“⁷, u této definice je zajímavé, že jsou do kategorie hospodářských zvířat zařazena výslovně také zvířata bezobratlá, konkrétně včely. Podobné vymezení najdeme i v dalších zákonech pracujících s pojmem hospodářská zvířata, jako jsou zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „plemenářský zákon“) nebo zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích (dále jen „zákon o ekologickém zemědělství“).⁸

⁶ MACHEK, Jiří. *Vyjádření k častým chybám ve správních řízeních o správních deliktech (včetně přestupků) podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů*. ze dne 25. 2. 2011. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/105889/Caste_chyby_sprav_del.pdf>.

⁷ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013, ISBN 978-80-200-2317-9. s. 311–312.

3. Vývoj vztahu člověka a zvířete

Zvířata a lidé se setkávají na naší planetě již od počátku své existence. Ze začátku, byl jejich vztah docela odlišný od nynějšího. Někdy se hovoří o takzvané první fázi, kdy měl člověk před zvířaty veliký respekt, spíše se snažil před nimi chránit a projevoval jim hlubokou úctu. Lidé se zvířat báli, především tedy šelem či velikých zvířat, jako jsou buvoli či sloni, nebo tehdy také mamuti. Lidé často věřili také tomu, že některá zvířata mají nadpřirozené schopnosti a zvířata byla součástí mnoha mýtů, pověstí i rituálů. Lov zvěře byla velká událost, která vyžadovala spoustu energie a konzumace masa proto neprobíhala v takové míře jako dnes. Zvířata se setkávala s lidmi doslova tváří v tvář, což také jistě mělo vliv na přístup člověka ke zvířeti, neboť měl bezprostřední zkušenost s usmrcením živého tvora, vážil si toho, co mu zvíře může poskytnout, a proto jen málokdy docházelo k plýtvání s jakýmikoli zdroji, které zvíře mohlo poskytnout. Nebylo to tak například jen maso, které člověk ze zvířete využil, ale posloužily mu i kůže jako oděv nebo kosti na výrobu různých nástrojů. Člověk tehdy neměl nad zvířaty moc, zvířata i lidé bojovali o své přežití a jejich postavení bylo v zásadě rovnocenné.⁹

Postupem času se člověku podařilo rozvinout své schopnosti do takové míry, že si začal živočichy podrobovat a více je využívat ke svému prospěchu. Počátky tohoto obratu můžeme sledovat v souvislosti s počátky domestikace, které jsou doloženy z doby před přibližně 10 000 lety.¹⁰ Domestikace je: „*postupné cílené ochočování vybraných druhů původně volně žijících zvířat tak, že si zvykají na život v zajetí, neproblematicky se v něm množí, stávají se z nich domácí zvířata.*“¹¹ Díky domestikaci a chovu v zajetí mohla být zvířata využívána mnoha způsoby - k hlídání, lovu (psi), dopravě (koně), vojenským účelům a dalším. Rozšířením chovu zvířat začalo být konzumováno více masa i jiných živočišných zdrojů potravy a lidé tak postupně měnili skladbu svého jídelníčku. V souvislosti s tím také neustále rostla vzdálenost mezi člověkem jako konzumentem produktů pocházejících od zvířete a zvířetem jako takovým. Především díky dělbě práce už řada členů společnosti neměla přímou zkušenost s usmrcováním a zpracováváním zvířete a často ani nevěděli, které konkrétní

⁹ Tamtéž, s. 25.

¹⁰ CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Etika ochrany zvířat*. s. 3, [online]. © 2006 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <<http://www.ochranazvirat.cz/11/czech/rubrika/ochrana-a-prava-zvirat/>>.

¹¹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. cit. dílo, s. 26.

zvíře jedí. Toto odcizení se prohlubovalo až do současné podoby velkochovů, kde jsou zvířata pro běžného člověka již naprosto anonymizována. Domestikace byla přelomovým bodem v historii člověka, když zcela změnila jeho vztah se zvířaty tím způsobem, že již neměli rovné postavení, ale člověk se spíše stal „pánem zvířat“ a začal jich bohatě využívat.¹² Historik Keith Thomas se ve své studii o domestikaci vyjádřil dokonce tak, že: „*Domestikace se[...] stala pravzorem pro další typy společenské podřízenosti*“ mimo jiné, jak tvrdil, také pro otroctví¹³. Na druhou stranu například filosof a biolog Stanislav Komárek tvrdí, že proces domestikace je vzájemným fenoménem, tedy že není známo, kdo koho si vlastně ochočil. Některá zvířata, jako například holubi či kočky, k člověku přilnula dobrovolně, možná dokonce i proti vůli člověka. Komárek odlišuje domestikaci od symbiózy, ve které není jeden z druhů (tj. v případě domestikace člověk) dominantnější a druhý se nevzdává své svobody (ať už dobrovolně nebo ne).¹⁴

3.1 Vliv filosofie a náboženství

Filosofické směry a proudy, vliv náboženství a zásady morálky determinovaly přístup společnosti ke zvířatům až do doby než se rozvinula úprava normami práva. K tomu došlo teprve nedávno, prvopočátky právní regulace ochrany zvířat proti týrání, tak jak ji známe dnes, můžeme najít až v 19. století ve Velké Británii, odkud se pomalu šířila do ostatních zemí.

Starověk

Období starověkého Řecka a Říma a tehdejší smýšlení nepředstavovaly pro zacházení se zvířaty nijak příznivé období. Zvířata sloužila nejen jako potrava, ale byla také zabíjena z důvodu poskytování obětí bohům a boje mezi zvířaty na život a na smrt představovaly oblíbenou zábavu tehdejší doby. Antická filosofie se zaměřovala především na vymezení rozdílu mezi člověkem a zvířaty. Lidé měli na rozdíl od zvířat

¹² Tamtéž, s. 26–28.

¹³ SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2003, ISBN 80-86569-49-7. cit. dílo, s. 23.

¹⁴ KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, ISBN 978-80-200-1904-2. s. 136–137.

podle antických filosofů *diké*, neboli spravedlnost, a také *logos*, neboli rozum a řeč.¹⁵ Římský právní řád považoval zvířata pouze za věci (ostatně za plnohodnotného člověka byli považováni pouze svobodní občané, i otroci byli v chápání starých Římanů pouze věcmi¹⁶), a proto se způsobu chování ke zvířatům nevěnovalo obecně moc pozornosti. Výjimku tvořili jednotliví myslitelé, například řecký myslitel a matematik Pythagoras (6 st. př. n. l.) zastával myšlenku převtělování duší, kterou podle něj měli všichni živí tvorové. Proto se neúčastnil obřadů se zvířaty, ani nejedl maso a propagoval vlídný přístup ke zvířatům a zachovávaní jim určité úcty. Z římských filosofů pak můžeme jmenovat například Seneku či Ovidia (1. st. př. n. l. – 1. st. n. l.), kteří ve svých písemnostech obdivují dovednosti zvířat. Hodně se o spravedlivé a soucitné zacházení se zvířaty zasazoval také Plútarchos, který na rozdíl od obecného názorového proudu doby tvrdil, že duše zvířat je srovnatelná s tou lidskou. Pojídání masa bylo podle Plútarcha v rozporu s etikou i se zdravým životním stylem a velice kritizoval, v jakém množství ho konzumují aristokraté. Hojná konzumace masa byla určitým způsobem, jak dát na odiv své vysoké společenské postavení.¹⁷

Středověk a vliv náboženství

Přístup ke zvířatům stále více ovlivňovalo náboženství. V západní civilizaci pak především judaismus a křesťanství. Relevantní texty Starého i Nového zákona lze vykládat různě. „*At' lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.*“¹⁸, to je úryvek z Bible, který lze jistě vykládat tak, že Bůh odevzdává zvířata do rukou člověka. Někdy pak z tohoto důvodu bývají judaismus i křesťanství obviňovány z toho, že umožnily člověku ospravedlnit využívání zvířat a libovůli v nakládání s nimi. Zároveň se však v Bibli nachází určité hranice pro nadřazené postavení lidí, obraz nenásilného soužití

¹⁵ Tamtéž, s. 61.

¹⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, ISBN 978-80-7380-334-6. s. 99.

¹⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 63–64. Srov. též CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Etika ochrany zvířat*. : s. 4, [online]. © 2006 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <<http://www.ochranazvirat.cz/11/czech/rubrika/ochrana-a-prava-zvirat/>>.

¹⁸ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona* : český ekumenický překlad. 11. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2005, ISBN 80-85810-37-9. *Genesis* 1,26.

lidí a zvířat a uctivý přístup ke zvířatům podporuje i zobrazení Ježíše jako dobrého pastýře a v Knize Přísloví najdeme i jakýsi návod pro vládu lidí nad zvířaty: „*Spravedlivý cítí i se svým dobyt看em, kdežto nitro svévolníků je nelítostné.*“¹⁹ Přesto však stále více sílilo přesvědčení lidí, že zvířata jsou jim dána Bohem k jejich užitku, a že toho mohou plně využívat bez jakýchkoli omezení či zákazů.²⁰

Východní náboženství jako buddhismus, taoismus, ale i islám byla ke zvířatům shovívavější. Zdůrazňovala soucit se všemi bytostmi včetně zvířat a v náboženských textech můžeme najít pokyny, jak zvířata chránit. Východní náboženství často věří v reinkarnaci, což také vede k větší úctě ke zvířatům, s ohledem na to, že může jít o převtěleného předka. Oproti západní civilizaci, která představovala spíše typ společnosti, který se vyvíjel směrem ke konzumnímu stylu života a braní užiteků všemi dostupnými prostředky, byla východní civilizace méně materialistická a se zvířaty více soucítila. Toto rozdělení však nebylo a není absolutní, samozřejmě se na obou stranách daly najít i situace, které neodpovídaly obecnému přístupu. Na východě byla zvířata mnohdy zanedbávána a naopak na západě byli jistě i lidé, kteří se chovali ke zvířatům s největší péčí.²¹

Novověk

Na mnoha úrovních ovlivnil novověké myšlení filosof René Descartes (1596–1650). Jeho tzv. karteziánský racionalismus²², ovlivnil přístup člověka ke zvířatům zásadním a bohužel velice nepříznivým způsobem. Descartes vycházel z toho, že zvíře spadá mezi *res extensa*, tedy věci rozprostraněné, které nejsou ničím víc než hmotou. Nedokážou dle Descarta vnímat jako lidé, a to ani bolest. Nařikání usmrcovaných či týraných zvířat přirovnával ke zvukům rozbitého stroje. Toto smýšlení umožnilo lidem, aby se ke zvířatům chovali bez jakéhokoli soucitu. Věřili totiž, že jde v podstatě o

¹⁹ Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona* : český ekumenický překlad. 11. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2005, ISBN 80-85810-37-9. *Knihla Přísloví* 12,10.

²⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 29.

²¹ CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. s. 21–22.

²² Racionalismus ovlivněný ideami René Descarta, myšlenkový směr, který předpokládá dualismus hmoty (*res extensa*) a duše (*res cogitans*), přičemž rozum spolu s řečí náleží k duši a ta je imanentní pouze člověku, vše odlišné od člověka je pak považováno za pouhý stroj. RÁDL, Emanuel. *Dějiny biologických teorií novověku*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006, ISBN 80-200-1394-6. s. 164–165.

stroje, které nejsou schopné cítit bolest a trpět.²³ Množství tehdejších filosofů souhlasilo s Descartem a zaměřovali se především na dichotomii člověka a zvířete a na podřízenost fauny lidstvu, kterému má být pouze k užítku. Mezi filosofy, kteří se s Descartovým názorem naopak neshodovali, patřil například John Locke (1632–1704) nebo David Hume (1711–1776). Locke pozorováním zvířat dospěl k závěru, že ne vše mezi nimi a lidmi je odlišné. Tvrdil, že disponují například pamětí a mají také určitou, byť oproti člověku nižší, schopnost abstraktního myšlení. Locke také vyjadřoval své znepokojení ohledně týrání zvířat, jelikož se domníval, že takové zacházení může být mimo jiné předstupněm ke krutému zacházení s lidmi. Upozorňoval pak především na možné negativní vlivy na děti. Hume zastával obdobný názor ohledně schopností zvířat jako Locke, tvrdil, že rozdíl mezi člověkem a zvířaty je pouze v míře, v jaké jsou určité vlastnosti a schopnosti rozvinuty.²⁴

V 17. a 18. století docházelo k rozmachu pokusů na zvířatech, které postupně vedly k přesvědčení, že zvířata jsou přeci jen schopna trpět, neboť jejich projevy utrpení se natolik podobaly projevům člověka, že to vedlo ke změně přesvědčení některých lidí. Dokonce došlo k prvním pokusům o přijetí předpisů na ochranu zvířat, za průkopnickou zemi v této oblasti můžeme považovat Velkou Británii, kde byl přijat roku 1822 první zákon na ochranu skotu a koní.²⁵ Tyto snahy o regulaci nakládání se zvířaty se týkaly zpočátku hlavně hospodářských zvířat a také toho, aby nebyla zvířata týrána pro zábavu, to znamená, že regulovaly kupříkladu kohoutí zápasy, štvanice na býky apod. Šlo však pouze o začátky a tato omezení neměla velký dopad, protože normy byly formulované často obecně či se naopak týkaly velice konkrétních způsobů týrání (zákaz vytrhávání vlny ovcím), zatímco obecnější problematiku zacházení se zvířaty opomíjely²⁶. Začaly vznikat také první spolky na ochranu zvířat, v Británii to již v roce 1824 byla *Society for the Prevention of Cruelty to Animals*.²⁷

Na pozadí prvních norem stály také názory myslitele Jeremyho Benthama (1748—1832), který obhajoval zájmy zvířat a zdůrazňoval nutnost chovat se k nim

²³ KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. s. 66–67.

²⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 39.

²⁵ KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. s. 221.

²⁶ CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Etika ochrany zvířat*. s. 5, [online]. © 2006 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <<http://www.ochranazvirat.cz/11/czech/rubrika/ochrana-a-prava-zvirat/>>.

²⁷ KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. s. 221.

shovívavě kvůli nim samým. Započal obrat od antropocentrického myšlení lidí k vnímání zvířat jako bytostí, které samy mají určité zájmy, a když ne jiné, tak nepochybně alespoň zájem netrpět. Slavným se pak stal jeho výrok: „*Otázkou není, zda mohou myslet, ani zda mohou mluvit, ale zda mohou trpět.*“²⁸ Bentham neodsuzoval konzumaci masa nebo pokusy na zvířatech, i když se ostře vymezoval vůči jejich týrání, obecně ale prosazoval spravedlivé porovnání zájmů každého, a to bez ohledu na to, zda jde o zvíře či člověka. Teprve poté, co jeden zájem převáží druhý, je dle jeho názoru možné se legitimně rozhodnout. Nejdůležitějším je východisko, které říká, že zájem člověka je rovnocenný zájmu zvířete. Společnost tehdy a i nyní vychází však často z premisy, že zájem člověka na získání užitku pomocí zvířete převažuje nad důsledky, které takové počínání má pro zvířata. I přesto ale Benthamovy myšlenky znamenaly veliký posun v přístupu ke zvířatům a položily také základy pro argumentaci zastánců *welfare*²⁹ zvířat.³⁰

3.2 Rozvoj zákonodárství ve Třetí říši

Zvláštní kapitolou ve vývoji zákonodárství upravujícího práva zvířat, skýtající mnohé překvapivé, a z dnešního pohledu převážně již pozapomenuté skutečnosti v této oblasti, je období německé Třetí říše. Nacismus a jeho smýšlení o zvířatech, ale i lidech by stačilo na téma celé samostatné odborné práce. Propracovanost a úroveň norem upravujících nakládání se zvířaty a jejich chov byla do té doby nevídaná a stala se předlohou pro mnoho pozdějších zákonů i v jiných zemích. Samotný Říšský zákon o ochraně zvířat z roku 1933 zůstal v platnosti ještě dlouho po skončení druhé světové války, až do roku 1972.³¹ Nacismus důsledně setřel rozdíl mezi lidmi a zvířaty a chování, které běžně vidáme vůči zvířatům, se nezdráhal aplikovat vůči lidem.

²⁸ Citováno z: MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 40. v originále: „*The question is not, Can they reason? nor, Can they talk? but, Can they suffer?*“ (přeloženo autorkou práce).

²⁹ Welfare zvířat, často překládáno jako pohoda zvířat nebo dobré životní podmínky zvířat, zahrnuje fyzické i mentální aspekty stavu zvířete. K dosažení welfare zvířete je nutné vytvářet podmínky, které umožní zvířeti prožívat život přirozeným způsobem, bez bolesti, a které zajistí zdraví a spokojenost zvířete. Tamtéž, s. 86–87.

³⁰ Tamtéž, s. 40–42.

³¹ Tamtéž, s. 43.

Nacistická ideologie dovedla do důsledku tendenci patrnou i v jiných kulturách a ideologiích, kterou je postupné odcizování vlastností nepřítele vlastní kultury, vedoucí až k naprosté dehumanizaci. Židé byli například často spojováni s prasaty jako zvířaty nečistými, jako rasu nečistou a nevhodnou je tak nacisté zavírali do koncentračních táborů, aby tuto rasu mohli vyhladit a nedošlo ke znečištění rasy árijské. Ve výrocích velitelů koncentračních táborů můžeme vidět jasné pohrdání vězni a jejich ponižování na úroveň zvířat, Kurt Franz, velitel tábora Treblinka, například údajně přikazoval svému psovi, aby útočil na vězně, slovy: „*Člověče, pokousej toho psa.*“³² Na vzbuzování dojmu, že s nepřáteli lze zacházet jako se zvířaty, případně, že jsou zvířaty samotnými, se zaměřovala i nacistická propaganda.³³ Praktiky používané běžně ve vztahu ke zvířatům se používaly bez jakéhokoli zaváhání vůči lidem. Stejně jako se šlechtí zvířata, se nacisté snažili vyšlechtit čistou árijskou rasu, slabých a nevhodných jedinců se zbavovali, stejně jako se chovatel zbavuje nemocných či slabých zvířecích jedinců. Tyto přístupy se aplikovaly také vůči geneticky „čistým“ osobám, árijské ženy byly účelově oplodňovány příslušníky SS, což bylo přirovnáváno k inseminaci krav plemenným býkem.

Na straně druhé nacismus považoval přírodu a zvířata za součást Německé říše tvořící jednotný celek, který je nadevše důležitý, a tak i obyčejné kuře jedoucí na jatka stálo v hierarchii nad příslušníky jiných ras a národů. Fascinace přírodou a vzhlížení k ní pomohly za období nacismu ke zvýšení počtu přírodních rezervací i parků a spolu s eugenickým smýšlením vedly k velkému rozvoji vědy, především v oblasti biologie. Zároveň se ale i zde projevovalo odlišování německých rostlin a zvířat od ostatních a často se užívalo například spojení *židovský pes*, který mohl být bez dalšího zabit, zatímco „čistému“ árijskému psovi byla projevována úcta.³⁴

Tehdejší právní normy na ochranu zvířat jsou písemným důkazem dvojí povahy nacismu. Zvířata měla být dle právních předpisů téměř hýčkána, a oproti tomu s lidmi určitých národností a ras mohlo být zacházeno zcela bezcitně. Zvláště znepokojivé byly ve srovnání se zacházením s lidmi předpisy věnující se úpravě přepravy zvířat. Zákon o ochraně zvířat při dopravě po železnici (1938) a zákon o dopravě v motorových vozidlech (1937) podrobně upravovaly velikost prostoru, který muselo při přepravě

³² SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust.* s. 24.

³³ Viz Příloha č. 1 Ukázka propagandistické ilustrace z roku 1932.

³⁴ SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust.* s. 24–25.

každé zvíře pro sebe mít, dále mu muselo být zajištěno dostatečné množství potravy i vody. Nemohla být také přepravována například nemocná zvířata, kterým by toto způsobovalo utrpení. Takto podrobná a citlivá pravidla pro nakládání se zvířaty pak působí zvláště bizarně v porovnání s vlaky a nákladními auty, které převážely osoby do koncentračních táborů. Ty byly přeplněné a o osoby v nich rozhodně nebylo žádným zvláštním způsobem pečováno. Paradoxem navíc je, že byly často maskovány jako dopravní prostředky pro dobytek směřující na jatka.³⁵ Obdobný nepoměr lze spatřovat mezi ubytovny pro vězně, špinavými, přeplněnými a jen nezbytně nutně zařízenými a kotci pro psy, kteří byli používáni v táborech k hlídání vězňů, jejichž součástí bylo vždy vlastní cvičiště a každý pes měl vlastní boudu.³⁶

Z výše popsaného je jasné, že ačkoli ze sociologických výzkumů i z běžné logiky plyne, že kruté zacházení ke zvířatům často předchází či souvisí s krutostí projevanou vůči lidem, opačně tomu tak být vůbec nemusí.³⁷

Obecným zákonem na ochranu zvířat v německé Třetí říši byl již zmíněný Říšský zákon o ochraně zvířat. Přelomový byl mimo svou propracovanost a vysokou právní úroveň také svým úvodem, který deklaroval ochranu zvířat pro ně samotné, a tak definitivně odmítl antropocentrické smýšlení dřívější doby, kdy měly být, pokud vůbec, zvířata chráněna jen z důvodů, které byly ku prospěchu člověka. Zajímavé je také to, že tento zákon chránil všechna zvířata (obratlovce i bezobratlé, domácí i divoká)³⁸, nikoli jen obratlovce jak je zvykem v novodobých předpisech. Týrání zvířat bylo spojeno s poměrně přísnými tresty. Zákon zakazoval některé konkrétní kruté praktiky, jiné spojoval s přísnými postupy či přítomností kvalifikovaných osob (kastrace), a co se týkalo hospodářských zvířat, stanovoval maximální množství práce, které mohly jednotlivé druhy zvířat vykonat. Veliký dopad měl zákon také na usmrcování zvířat. To nebylo zakázáno, ale byly zavedeny určité požadavky na humánnost takové činnosti, měla být zajištěna rychlá a bezbolestná smrt a u nemocných či slabých zvířat byla

³⁵ Tamtéž, s. 131–132.

³⁶ Tamtéž, s. 100.

³⁷ Tamtéž, s. 126.

³⁸ „*Chrání všechna zvířata a nerozlišují mezi domácími mazlíčky a jinými zvířaty, mezi vyššími a nižšími živočichy nebo mezi tvory, kteří jsou pro lidi užiteční, a těmi, kteří jsou škodliví.*“ SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust.* cit. dílo, s. 127. Srov. MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu.* s. 43.

eutanazie dokonce povinná. V roce 1933 byl přijat i speciální zákon týkající se porážení zvířat. Ten byl spíše než snahou o změnu nehumánních porážek dobytka, technokratickým nástrojem omezujícím Židy, jelikož přímo směřoval proti košer zabíjení v podobě, v jaké se praktikovalo, tedy podříznutí tepny zvířete za účelem vykrvácení, zatímco zvíře zůstávalo při vědomí. Tento zákon ukládal povinnost zvíře před samotným usmrcením omráčit či znecitlivět anestetiky, a i když nejsilnější motivací nebylo ulevit zvířatům od bolesti, pomohl tento zákon jejich utrpení snížit. Zároveň byl stanoven požadavek, aby porážky prováděli jen vyučení řezníci a aby byly prováděny v uzavřených prostorách a nebyly tudíž žádnou formou veřejného rituálu.³⁹ Regulaci podmínek nakládání se zvířaty se v období nacismu věnovalo mnoho dalších zákonů, nařízení a výnosů ministrů. Ze souvisejících s hospodářskými zvířaty stojí jistě za zmínku zákon upravující pravidla pro kování koní nebo nařízení upravující osvětlení a větrání stájí v zemědělských podnicích.⁴⁰

3.3 Ostatní koncepce 20. století v oblasti ochrany zvířat

Od zhruba poloviny dvacátého století až dodnes se v pozitivním přístupu ke zvířatům projevují tři teorie: teorie senzitivity, úcty k životu a vnitřní hodnoty. Peter Singer (*1946), zakladatel teorie senzitivity, vychází z myšlenek J. Benthema. To, že jsou zvířata schopná trpět, stačí k tomu, abychom připustili, že mají zájmy, minimálně zájem netrpět, to je základní východisko obou myslitelů. Pokud zde jsou dvě bytosti, které mají každá své zájmy, je třeba je spravedlivě porovnávat a zvažovat, kterému dát přednost. Singer posouvá princip rovnocennosti mezi lidmi na veškeré živé cítící bytosti. Odmítá nadřazenost lidí mezi sebou, ať už z důvodu rasy, pohlaví či čehokoli jiného, ale především odmítá nadřazenost druhovou, tedy lidí nad ostatními tvory. Teorie úcty k životu vychází ze základního morálního apelu na člověka, aby uznával jakousi svatost života, a tedy nezpůsoboval nikomu (včetně zvířat) bolest a už vůbec života nezbavoval. Teorie vnitřní hodnoty pak zdůrazňuje hodnotu každého jednotlivce. Představitel teorie Tom Regan (*1938) odmítá možnost obětovat jednotlivce pro blaho většiny, tvrdí, že vnitřní hodnota každého života je naprosto nezávislá na užitečnosti pro někoho jiného, a proto je nemožné zbavit či využívat života jednoho pro ostatní. Každý

³⁹ SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust*. s. 26–31 a 168.

⁴⁰ Tamtéž, s. 207–208.

živý tvor je podle Regana *subjektem žití*, a tudíž je vždy někým, ne něčím, tyto subjekty jsou si morálně rovny a jedni nemohou sloužit jako nástroj druhým.

Přestože se dospělo k mnoha filosofickým východiskům a vzniklo mnoho teorií hlásajících úctu ke zvířatům, neznamená to v žádném případě, že se závěry vyplývající z těchto koncepcí bez dalšího projevovaly v praktickém jednání lidí, a že by tudíž se zvířaty bylo nakládáno humánně a ohleduplně.⁴¹

Shrnutí

Vztah člověka a zvířete prodělal dlouhý vývoj a doposud se nezastavil. Původně byl tento vztah založen především na vzájemném respektu až strachu. Postupně se spolu s nabývajícím převahou člověka zvířata stávala především zdrojem živočišných produktů. Vývoj vzájemného vztahu lze charakterizovat jako stálý střet touhy po využití všeho, co může zvíře poskytnout ku prospěchu člověka, třebaže se jedná o živého tvora, a na druhé straně jakýchsi morálních hranic a soucitu s ostatními cítícími bytostmi na planetě. V historii se střídala období, kdy jedna či druhá strana popsaného morálního konfliktu převážila, a tak je tomu i nadále. Existují oblasti nakládání se zvířaty, v nichž je s nimi zacházeno s úctou, a oblasti, kde je tomu naopak. Na jedné straně máme domácí mazlíčky, na které nedáme dopustit a mnohdy je o ně postaráno lépe než o některé lidi, na druhé straně vidíme velkochovy dobytka, který trpí ve stísněných prostorách, s krmivem plným chemikálií a který je usmrcován pro maso (třeba i maso pro zmíněné domácí mazlíčky), a to ne vždy humánním způsobem. V historii se vyvinulo mnoho myšlenkových směrů a objevovalo se mnoho přístupů ke zvířatům, kdy nemalá část z nich prosazovala úctu ke zvířatům, jejich rovnost s člověkem a právo na hájení jejich zájmů, přesto však zůstává zajištění ochrany zvířat nedokonalé a zájem na získání produktů, jež mohou zvířata poskytnout, je stále příliš silný na to, aby k týrání zvířat nedocházelo vůbec.

⁴¹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 44–48.

4. Vývoj právní úpravy ochrany zvířat proti týrání

Právní předpisy chránící zvířata se ve formě, kterou známe dnes, začaly objevovat teprve nedávno. Obvykle se začátek ochrany zvířat právními prostředky spojuje s 19. stoletím. I předtím, a to i v dobách před naším letopočtem, se však můžeme setkat s normami práva, které se nepochybně zvířat dotýkají. Tyto normy však neupravují dobré podmínky a zacházení se zvířaty přímo, a jen částečně a nepřímo lze odvodit snahu zákonodárce o zajištění blaha zvířat. Nejčastěji tyto zákony upravují vlastnické právo a náhradu škody způsobenou zvířetem nebo na zvířeti. Jelikož dříve byly nejdůležitějšími zvířaty pro člověka zvířata hospodářská, týkají se předpisy především jich, zvláště pak skotu, ovcí nebo koní.⁴² Za první předpis, přímo upravující *welfare* zvířat bývá považován zákon vydaný v Osmanské říši v roce 1502 regulující typ postrojů a správnou péči a nakládání s pracovními zvířaty⁴³. Pojem týrání zvířat se poprvé objevil v zákoně proti zapřahání do pluhu za ocas vydaném v Irsku roku 1635.

4.1 Počátky právní úpravy ve Velké Británii

Průkopnickou zemí v právní ochraně zvířat před nevhodným zacházením ze strany člověka byla Velká Británie, jak již bylo zmíněno výše. Důvodem, proč jí byla právě Velká Británie, bylo pravděpodobně rostoucí zneužívání zvířat, a to v rámci výzkumu a pokusů na nich, ale také kruté zacházení s dobyt看em na jatkách, která byla v tehdejší přelidněném Londýně přímo ve městě z důvodu nutnosti jeho zásobování. Blízkost, s jakou se lidé setkávali s utrpením zvířat a uvědomění si, že jsou schopna trpět, pak vedly postupně ke změně společenského smýšlení a k požadavku na zakotvení práv zvířat v právní úpravě. Pro *welfare* zvířat byl prvním úspěchem zákon z roku 1822 o zacházení s koňmi a skotem, který je někdy nazýván Martinův zákon podle svého navrhovatele. Tento zákon postihoval zneužívání a kruté zacházení s koňmi, osly, krávy a dalším dobyt看em trestem až dvouměsíčního vězení. Další významný zákon, zakazující týrání již všech zvířat, byl přijat roku 1849. Zákon o prevenci týrání zvířat

⁴² Např. Zákony Lipit-Ištarovy (20. st. př. n. l.) upravující pravidla řešení náhrad škod na domácím zvířeti, Chamurappiho zákoník (18. st. př. n. l.) zmiňující zvířata v souvislosti s vlastnickým právem a náhradou škody způsobenou zvířaty či na zvířeti. MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 96.

⁴³ Tamtéž, s. 97.

byl formulován velmi obecně, aby dle něj bylo možné jakékoli kruté a zlé zacházení postihnout. Postupně byly přijímány další zákony, méně či více konkrétní. Až do roku 2006 byl pak ve Velké Británii jakýmsi obecným zákonem zákon o ochraně zvířat z roku 1911, který postihoval jak týrání, které bylo vymezeno dostatečně obecně, tak i nedostatečnou péčí o zvíře.⁴⁴

Z Velké Británie se postupně právní úprava *welfare* zvířat rozšířila do ostatních států. V současnosti alespoň minimální úpravu nakládání se zvířaty najdeme ve většině zemí. Zastánci zvířat však stále pochybují, zda úprava, která se zaměřuje pouze na to, jak nezpůsobovat nepřiměřené, zbytečné utrpení a reguluje pouze způsob, jakým lze zvířata využívat, je dostačující. Otázkou v morální rovině stále zůstává, zda má člověk vůbec právo zvířata využívat a zda je tím, kdo by měl posuzovat co je a co již není zbytečné utrpení.

4.2 Vývoj právní úpravy na území České republiky

Nejstarší předpisy objevující se na našem území a zvířata alespoň zmiňující, mezi které patří především Vladislavské zřízení zemské (1500), Obnovené zřízení zemské (1627) a také mnoho poddanských předpisů pro jednotlivá panství, se nezaměřují na jejich ochranu proti týrání, ale na ochranu zájmů lidí, zejména pak vrchnosti. Předpisy měly za úkol zajistit výhradní právo vlastníků půdy na lov zvěře na ní se nacházející a zabránit pytláctví ze strany poddaných. Zvěř tehdy byla považována za vlastnictví toho, na jehož půdě se vyskytuje, a proto jedině ten měl mít právo tato zvířata lovit. Druhým cílem předpisů bylo stanovit pravidla pro určování náhrady škody způsobené na zvířatech a později také škod způsobených zvířaty. V šestnáctém století docházelo k vytváření různých návodů a doporučení, která obsahovala pravidla pro chov hospodářských zvířat. Nešlo však o snahu zajistit příznivé podmínky pro dobytek, jako spíše o zajištění co největšího prospěchu a užitku, který lze ze zvířete získat. Doporučovalo se například ihned vyměnit kulhající či jinak nevhodné tažné zvíře za jiné, ne však kvůli zdraví zvířete, ale kvůli pomalejší práci. Dále byla stanovena pravidla pro nakládání s uhynulým dobytkem, jehož kůže musely být vydělány a

⁴⁴ Tamtéž, 125 - 130.

odevzdány panstvu, zaváděla se také pravidla pro označování a evidenci dobytka apod.⁴⁵

Prvním právním předpisem, který se zabýval přímo týráním zvířat, bylo nařízení č. 31/1855 říšského zákoníku. Šlo však o předpis neobyčejně stručný, který měl jediné ustanovení a měl trestat ty, kteří týrali zvířata, avšak zároveň k týrání muselo dojít na veřejnosti a muselo vzbudit pohoršení; tato podmínka vedla k tomu, že v praxi k ochraně zvířat tento předpis příliš nepomohl. Větší dopad díky širšímu vymezení jednání postižitelného jako týrání obsahovaly až jednotlivé zemské předpisy k provedení říšského nařízení vydané na přelomu 19. a 20. století. Regulovaly používání tažných zvířat, stanovily, jaké popruhy k tahu mají být používány a jaká váha je již nepřiměřená. Obsahovaly také podmínky přepravy a hnaní zvířat i nakládání se zvířaty obecně, kdy neměla být nepřiměřeně bita, přetěžována a zvláštní péče měla být zajištěna nemocným a starým zvířatům a březím a kojícím samicím.⁴⁶

4.2.1 Období Protektorátu Čechy a Morava

Poměrně komplexní úprava ochrany zvířat proti týrání na našem území existovala v období Protektorátu. V roce 1939 vláda Protektorátu Čechy a Morava vyhlásila vládní nařízení o ochraně zvířat proti týrání⁴⁷. Nařízení vycházelo z návrhu zákona, o kterém jednalo Národní shromáždění roku 1935⁴⁸, ale nakonec vzhledem k palčivějším otázkám k řešení tehdejší doby byla tato problematika odsunuta na později. Protektorátní nařízení mělo téměř identickou podobu jako dřívější vládní návrh zákona, což nám umožňuje vycházet z dostupné důvodové zprávy. Účelem nařízení bylo především sjednotit úpravu na celém území, která byla kvůli dřívějším zemským nařízením roztržena. V ustanovení § 1 bylo nově vymezeno týrání jako „*Každé jednání nebo opominutí, jímž se působí zvířeti bez rozumného a oprávněného důvodu bolest nebo jiné utrpení*“. Oproti dřívějším úpravám nebylo týrání nutně spojováno s jednáním na veřejnosti a zároveň mohlo být takovým jednáním i opomenutí, které by

⁴⁵ Tamtéž, s. 273–284.

⁴⁶ Tamtéž, s. 284–288.

⁴⁷ Vládní nařízení č. 106/1939 Sb., o ochraně zvířat proti týrání, v původním znění.

⁴⁸ Vládní návrh Zákona o ochraně zvířat proti týrání z roku 1935 s důvodovou zprávou dostupný z webových stránek Senátu ČR [online]. © 2015 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0041_00.htm>.

vedlo k utrpení zvířete. Nutným předpokladem k naplnění definice týrání bylo tedy především způsobení bolesti či jiného utrpení zvířeti, což pozvedlo právní úpravu na novou úroveň. Jednotlivé způsoby týrání, demonstrativně vyčtené v ustanovení § 2, dále rozvinul prováděcí předpis, a to nařízení č. 109/1941 Sb. Zacházení s hospodářskými zvířaty se dotýkaly také další předpisy, z nichž jmenovat můžeme například vyhlášku ministra vnitra upravující dopravu zvířat nebo vládní nařízení o zákazu cpaní drůbeže. V neposlední řadě se hospodářských zvířat dotýkalo vládní nařízení č. 41/1940 Sb. regulující provoz jatek, které se zaměřovalo především na důsledné provádění prohlídek zvířete před porážkou a následné kontroly masa, ale také v ustanovení § 55 zakotvovalo povinnost zvíře před usmrcením omráčit, aby nedocházelo k jeho týrání.⁴⁹

4.2.2 Období let 1948 až 1992

Po druhé světové válce se tato obsáhlá a propracovaná soustava předpisů chránící zvířata proti týrání téměř vytratila. Během budování socialistického státu se kladl důraz na veškerou produkci, tedy také na produkci živočišnou. Legislativa se proto zaměřovala spíše na překonávání nákaz, způsob chovu a rozmnožování zvířat, docházelo k budování zařízení pro velkochov hospodářských zvířat a pohoda zvířat a jejich ochrana proti týrání byly tématy okrajovými, tím spíše u zvířat hospodářských. Od šedesátých let 20. století do roku 2005 se zečtyřnásobila spotřeba drůbežího masa a zdvojnásobila spotřeba masa vepřového.⁵⁰ Celková zvyšující se orientace na produkci a možnosti využití živočišných produktů vedla k přijetí zákona č. 187/1950 Sb., o zdokonalení živočišné výroby. Tento zákon vymezuje svůj účel v ustanovení § 1, který uvádí, že má pomoci „*ke zvýšení výnosu a výrobnosti práce v živočišné výrobě [...] zejména péčí o zvyšování užitkovosti a zdokonalení plemenitby hospodářských zvířat a péčí o ochranu zdraví zvířat.*“ O vhodném přístupu ke zvířatům či zamezení týrání se zákon vůbec nezmiňuje, naproti tomu zavádí rozlišování hospodářských zvířat na zvířata s vyšší a s nižší užitkovostí, přičemž u těch s užitkovostí nižší má docházet k postupnému vyřazování z chovu.⁵¹ Postihovat pachatele týrání zvířat bylo možné dle

⁴⁹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 290–292.

⁵⁰ Tamtéž, s. 48.

⁵¹ Ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 187/1950 Sb., o zdokonalení živočišné výroby.

trestního zákona správního⁵², konkrétně podle hlavy I. oddílu IV. zvláštní části. Zde v ustanovení § 60 byl stanoven trest odnětí svobody až na sedm dní nebo pokuta do 5 000 Kčs tomu, kdo by bez rozumného důvodu způsobil zvířeti utrpení. Zákon o veterinární péči z roku 1961 také o týrání zvířat příliš nepojednává, pouze hodnotí vhodnou péči, zachování zdraví a správnou výživu zvířat jako předpoklad pro rozvoj živočišné výroby⁵³. Jeho prováděcí předpis je ještě stručnější, pouze konstatuje, že: „*Týrání zvířat je nepřijatelné.*“⁵⁴ Teprve v roce 1980 se Ministerstvo zemědělství pokusilo vydáním směrnice konkretizovat vhodnou péči o hospodářská zvířata a zajistit tak pro ně vhodné podmínky k životu. Ministerstvo vymezilo pravidla staveb pro živočišnou výrobu, pravidla výživy a ošetřování hospodářských zvířat, pozornost věnovalo mláďatům a březím samicím a obecně tomu, aby při nakládání se zvířaty jim nebyla zbytečně působena bolest. Také v novém zákoně o veterinární péči z roku 1987 byl stručně zakotven zákaz týrání zvířat⁵⁵. Pojem týrání v něm ale nebyl definován a byl ponechán k interpretaci příslušným orgánům.⁵⁶

Teprve se vznikem Státní veterinární správy ČR po roce 1989 byl vydán metodický pokyn, který se snažil blíže určit, jaké jednání má být považováno za týrání. Důležitým krokem bylo také zavedení dozoru prováděného veterinárními orgány nad dodržováním zákazu týrání novelou zákona o veterinární péči z roku 1991. Trestný čin Týrání zvířat byl do našeho právního řádu zaveden až novelou⁵⁷ trestního zákona účinnou od 1. ledna 1992. Skutková podstata byla vymezena následujícím způsobem: „*Týrání zvířat. (1) Kdo týrá zvíře, ačkoliv byl za obdobný přestupek v posledním roce postížen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. (2) Kdo utýrá zvíře, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. (3) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 veřejně nebo na místě veřejnosti*

⁵² Zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní.

⁵³ Ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 66/1961 Sb., o veterinární péči.

⁵⁴ Ustanovení § 4 odst. 2 vyhlášky ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 154/1961 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o veterinární péči.

⁵⁵ Ustanovení § 6 zákona č. 87/1987 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 295.

⁵⁷ Zákon č. 557/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon.

*přístupném.*⁵⁸ V tomto vymezení skutkové podstaty můžeme stále sledovat snahu spojovat nepřipustnost týrání zvířat s veřejným pohoršením, pokud se má jednat o jednání skutečně společensky škodlivé povahy, jak tomu bylo v prvních právních úpravách na našem území. V roce 1992 byl v souvislosti se snahou obnovit ucelenou právní úpravu ochrany zvířat proti týrání přijat také zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který je obecným a nejdůležitějším předpisem této problematiky dodnes.

Shrnutí

Právní předpisy moderního typu týkající se ochrany zvířat nemají dlouhou tradici. Začaly se objevovat až v 19. století. Průkopníkem v této oblasti byla Velká Británie, odkud se pak právní úprava ochrany zvířat rozšířila i do ostatních států. Na území dnešní České republiky byly právní předpisy týkající se zvířat až do období Protektorátu Čechy a Morava typické svým zaměřením na ochranu zvířat jako ochranu vlastnictví, řešení náhrad škod způsobených zvířaty či na zvířatech a velikou strohostí ve vztahu k problematice špatného zacházení se zvířaty. Vláda Protektorátu Čechy a Morava vytvořila komplexní a jednotný systém ochrany zvířat a vymezila pojem týrání zvířat poměrně široce, což umožnilo jejich větší ochranu. Po II. světové válce se však tato komplexnost vytratila a v duchu budování socialistického státu se předpisy přizpůsobily tak, aby podporovaly hlavně produkci, a na *welfare* zvířat se již tolik nehledělo, o to méně na *welfare* hospodářských zvířat. Po roce 1989 se vrátila snaha zajistit humánní zacházení se zvířaty vytvořením vhodné soustavy právních předpisů. Hlavním předpisem systému ochrany zvířat se stal zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Kromě něj tvoří relevantní právní úpravu množství vnitrostátních předpisů, právo unijní i mezinárodní.

⁵⁸ Ustanovení § 203 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

5. Nadnárodní právní úprava ochrany hospodářských zvířat

5.1 Mezinárodní právo

Na mezinárodní úrovni nyní neexistuje jednotná celosvětová závazná právní úprava ochrany zvířat chovaných v lidské péči. Mezinárodní úmluvy upravující dobré životní podmínky a ochranu zvířat v lidské péči proti týrání jsou výhradně úmluvami regionálními. Poměrně ucelený systém úmluv zabývajících se touto problematikou vznikl na půdě Rady Evropy. Tyto úmluvy, stejně tak jak je to u pramenů mezinárodního práva obvyklé i v jiných oblastech, jsou typické nedostatkem kontrolních mechanismů a téměř žádnou vynutitelností pravidel, která jsou v nich obsažená, a to i přesto, že se jedná o tzv. *hard law*, to znamená, jedná se o pramen práva, který je pro členské státy závazný⁵⁹. Systém úmluv, jejichž cílem je zaručit zvířatům vhodné zacházení sestává z pěti dohod otevřených k přistoupení všem členským státům Rady Evropy⁶⁰, z nichž tři se týkají hospodářských zvířat. Jedná se o Evropskou dohodu o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely⁶¹, Evropskou dohodu o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě⁶² a Evropskou dohodu o ochraně

⁵⁹ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5., podstatně upr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, ISBN 978-80-210-4474-6. s. 236.

⁶⁰ Česká republika je členem Rady Evropy od 30. června 1993. Viz Stálá mise České republiky při Radě Evropy ve Štrasburku. *ČR v RE – základní informace*. [online] [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/coe.strasbourg/cz/ceska_republika_a_rada_evropy/zakladni_informace/index.html>.

⁶¹ Dohodu ratifikovalo 33 států, včetně České republiky. Viz *Chart of signatures and ratifications of Treaty 087*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/087/signatures?p_auth=bihOqcw>.

⁶² Revidovanou dohodu ratifikovalo 12 států, původní dohodu 15 států. Česká republika ratifikovala dohodu v původním znění. Viz *Chart of signatures and ratifications of Treaty 065*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/065/signatures?p_auth=bihOqcwW>. Srov. *Chart of signatures and ratifications of Treaty 193*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/193/signatures?p_auth=bihOqcw>.

jatečných zvířat⁶³. Signatářem všech těchto tří dohod je také Evropská unie. Zbývající dvě dohody chrání pokusná zvířata, v Evropské dohodě o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely⁶⁴, a zvířata chovaná v zájmovém chovu, v Evropské dohodě o ochraně zvířat v zájmovém chovu⁶⁵.

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě (revidované znění)

(European Convention for the Protection of Animals during International Transport [Revised])

Tato dohoda je ze všech uvedených dohod nejstarší. Pochází již z roku 1968, kdy bylo v Paříži přijato její původní znění.⁶⁶ Nyní je platná tato dohoda v revidovaném znění z roku 2003 (v platnost vstoupila revidovaná dohoda dne 14. 3. 2006).⁶⁷

Tato dohoda, jak již z názvu vyplývá, se zabývá mezinárodní přepravou. Takovou přepravou se má na mysli jakýkoli transport zvířete (obratlovce) z jednoho státu do druhého, dohoda se však nevztahuje na cesty kratší než 50 km a přepravování zvířat mezi členskými státy EU. Dohoda byla přijata za účelem dosáhnout ochrany zdraví zvířat, zajistit, aby s nimi bylo při přepravě správně zacházeno a aby přeprava byla uskutečňována po co nejkratší dobu a byly splněny veškeré podmínky, jejichž účelem je především předejít zranění zvířete. Pro tyto účely mají strany dohody zajistit

⁶³ Dohodu ratifikovalo 25 států, včetně České republiky. Viz *Chart of signatures and ratifications of Treaty 102*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/102/signatures?p_auth=bihOqcw>.

⁶⁴ Dohodu ratifikovalo 22 států, včetně České republiky. Viz *Chart of signatures and ratifications of Treaty 123*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/123/signatures?p_auth=bihOqcw>.

⁶⁵ Dohodu ratifikovalo 23 států, včetně České republiky. Viz *Chart of signatures and ratifications of Treaty 125*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/125/signatures?p_auth=bihOqcw>.

⁶⁶ *Details of Treaty No. 165. European Convention for the Protection of Animals during International Transport*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/065>>.

⁶⁷ *Details of Treaty No. 193. European Convention for the Protection of Animals during International Transport (Revised)*. [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/193>>.

administrativní aparát, který bude registrovat a udělovat povolení přepravním zvířat i veterinárním lékařům.⁶⁸

K této dohodě jsou dále Výborem ministrů přijímána jednotlivá konkrétní doporučení, která mají sloužit ke sjednocení praktik ve smluvních státech. Takto byla přijata například doporučení týkající se přepravy koní, skotu či drůbeže.⁶⁹

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely (European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes)

Tato dohoda byla přijata v roce 1976, v platnost vstoupila dne 10. 9. 1978⁷⁰ a byla doplněna protokolem z roku 1992.⁷¹

Dohoda upravuje podmínky péče, výživy i ustájení hospodářských zvířat. Hospodářská zvířata jsou vymezena jako ta, která jsou chována pro produkci vlny, kůže, kožešin, potravin nebo k jiným hospodářským účelům, a především zvířata chovaná moderními systémy intenzivního chovu, tj. takovými, které využívají k péči o zvířata především technických automaticky ovládaných zařízení. Zvířatům má být poskytována taková péče, která odpovídá druhu, vývojovému stupni a míře domestikace daného zvířete a odpovídá tak fyzickým a etologickým potřebám tohoto zvířete. Zároveň má být poskytována péče takovým způsobem, který je v souladu s dosavadními zkušenostmi a vědeckými poznatky.

Dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely je velice stručná, ke specifikaci bližších podmínek péče o jednotlivé druhy zvířat byl proto dohodou zřízen

⁶⁸ Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě (revidované znění).

⁶⁹ *Ochrana zvířat. Přeprava zvířat.* [online]. © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/legislativa/predpisy-rady-evropy/preprava-zvirat/>>.

⁷⁰ *Details of Treaty No. 087. European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/087>>.

⁷¹ *Details of Treaty No. 145. Protocol of Amendment to the European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/145>>.

Stálý výbor, který vypracovává jednotlivá doporučení, zároveň sleduje vědecký vývoj důležitý z hlediska ochrany zvířat a poskytuje rady smluvním stranám.⁷²

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat

(European Convention for the Protection of Animals for Slaughter)

Dohoda o ochraně jatečných zvířat byla přijata v roce 1979 a v platnost vstoupila dne 11. 6. 1982.⁷³

Oblastí, kterou se dohoda zabývá, je porážení a činnosti s ním související, jako jsou přesun, přechovávání, znehybňování a omračování lichokopytníků, přežvýkavců, prasat, králíků a drůbeže. Hlavním účelem je zamezení zbytečné bolesti a utrpení porážených zvířat. Za tímto účelem dohoda upravuje celý proces porážení, od samotného dovezení zvířete na jatka, přes podmínky jeho ustájení do doby porážky, omračení, včetně dovolených metod omračování a vymezení nástrojů, které je zakázáno za tímto účelem používat, až po usmrcení zvířete. Zároveň je zde obsažena úprava rituálních náboženských porážek, při kterých se má také v nejvyšší možné míře předcházet utrpení zvířete a které má vykonávat jen k tomu způsobilá osoba.⁷⁴

5.2 Právo Evropské unie

První snahu o zajištění *welfare* zvířat můžeme v evropském právu spatřovat v příloze Maastrichtské smlouvy (1992), kterou byla Deklarace o ochraně zvířat a péči o ně. Tato deklarace vyzývala orgány Evropské unie ale i členské státy, aby při tvorbě právních aktů hleděly na potřeby zvířat a zaručovaly jim dobré životní podmínky. Jelikož šlo však o nezávazný doporučující dokument, neměla deklarace na postavení zvířat ani chování orgánů či států významnější dopad. Důležitější pak bylo přijetí Amsterodamské smlouvy (1997), na jejímž základě byl ke Smlouvě o založení Evropského společenství připojen Protokol o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat. Tento protokol stanovil v zájmu zajištění ochrany a *welfare* zvířat, že při

⁷² Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.

⁷³ *Details of Treaty No. 102. European Convention for the Protection of Animals for Slaughter.*

[online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z:

<<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/102>>.

⁷⁴ Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat.

určování a provádění politik, ať už v oblastech zemědělství či dopravy, budou brát členské státy, stejně jako Společenství v potaz dobré životní podmínky zvířat, ale zároveň zde byla zakotvena nutnost zohledňovat zvyklosti a právní řády členských států, především ve vztahu k náboženským či kulturním tradicím.⁷⁵ Před přijetím tohoto Protokolu byla zvířata považována za pouhé zboží či zemědělský produkt jako každý jiný.⁷⁶

5.2.1 Primární právo Evropské unie

Nyní je ochrana zvířat v primárním právu Evropské unie zakotvena především ve Smlouvě o fungování Evropské unie a základem pro problematiku ochrany zvířat proti týrání je zejména Hlava III Zemědělství a rybolov. Článek 4 odst. 2 písm. d) Smlouvy o fungování Evropské unie pak stanoví, že oblast zemědělství spadá do sdílených pravomocí, což znamená, že právně závazné akty jsou v těchto oblastech přijímány nejen Unií, ale i členskými státy. Výjimku tvoří pouze zachování biologických mořských zdrojů, což je oblast výlučně upravovaná právem Evropské unie. Dalším důležitým článkem pro ochranu zvířat je článek 13, který říká, že „*při stanovování a provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí; přitom zohlední právní nebo správní předpisy a zvyklosti členských států spojené zejména s náboženskými obřady, kulturními tradicemi a regionálním dědictvím.*“⁷⁷ Ustanovení tohoto článku téměř kopíruje znění výše zmíněného Protokolu o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat, stejně jako v Protokolu pak poslední věta oslabuje sílu tohoto ustanovení umožněním výjimek s ohledem na náboženské a kulturní tradice, jakými mohou být například porážky halal či košer, které lze z hlediska působení bolesti zvířatům považovat minimálně za sporné.⁷⁸

⁷⁵ Protokol (č. 33) o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat (1997), Úř. věst. C 321 E, 29. 12. 2006.

⁷⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 163–164.

⁷⁷ Smlouva o fungování Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. 10. 2012, čl. 13.

⁷⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 168–169.

5.2.2 Sekundární právo Evropské unie

Primární právo doplňují především nařízení a směrnice. Nařízení, která jsou na rozdíl od směrnic přímo použitelná a mají tak přímý účinek na území členských států upravují nakládání se zvířaty během přepravy a také usmrcování zvířat, jak je blíže popsáno v podkapitolách 6.3 a 6.4 této práce. Ze směrnic, které se týkají ochrany hospodářských zvířat, jsou to především směrnice určující minimální standardy nakládání s jednotlivými druhy a kategoriemi zvířat (např. nosnicemi, telaty, kuřaty nebo prasaty). Nejobecnější a základní směrnicí ochrany hospodářských zvířat je směrnice Rady 98/58/ES o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, která zakotvuje minimální normy této ochrany a jejímž cílem je především zajistit hospodářským zvířatům dobré životní podmínky a život bez zbytečné bolesti, stresu a utrpení. Tyto minimální normy vychází z ustanovení Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely a představují jakýchsi pět základních svobod, spočívajících v osvobození od hladu a žízně, nepohodlí, bolesti, zranění a nemocí, strachu a tísně a ve svobodě přirozeného chování⁷⁹. Směrnice týkající se této oblasti byly v našem právním řádu transponovány do zákona o ochraně zvířat proti týrání.

V neposlední řadě se Evropská unie věnuje tématu *welfare* zvířat také skrze nezávazné akty sekundárního práva. Prvním takovým aktem bylo sdělení Evropské komise o Akčním plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat pro období let 2006–2010. Tento Akční plán klade Evropské unii za cíl především upřesnit opatření v oblasti dobrých životních podmínek zvířat, prosazovat přísné normy v této oblasti a zajistit důsledný a koordinovaný přístup k ochraně zvířat.⁸⁰ S tímto Akčním plánem byla také díky zprávě Komise z roku 2009 započata debata ohledně zlepšení informovanosti spotřebitelů o tom, zda se při výrobě produktů dbalo na dobré životní podmínky zvířat. Na období od roku 2012 do roku 2015 byla dále Komisí vypracována Strategie v oblasti ochrany a dobrých životních podmínek zvířat, která zdůrazňuje nutnost důsledného dodržování předpisů, které jsou v mnoha případech již

⁷⁹ European Commission. *Animals. Animal welfare*. [online] 17.2. 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/index_en.htm>.

⁸⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 23. ledna 2006 o akčním plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat 2006–2010 (KOM(2006)13) [online] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52006DC0013>>.

dostačující, avšak kvůli jejich nedodržování v praxi jsou životní podmínky zvířat často neuspokojivé, dále je také zdůrazněna potřeba vytvoření přehledných a jasných legislativních pravidel a zajištění informovanosti spotřebitelů, chovatelů, výrobců i dalších osob o aspektech správného nakládání se zvířaty.⁸¹ V listopadu roku 2015 byla Evropským parlamentem Komise vyzvána k vypracování nové strategie na další čtyřleté období, tj. do roku 2020, s cílem v návaznosti na předchozí strategii dosáhnout vysokých norem v oblasti dobrých životních podmínek zvířat ve všech členských státech⁸².

Spolupráce s dalšími subjekty

Vzhledem k tomu, že zajištění *welfare* zvířat lze v současné době považovat za mezinárodní zájem, spolupracuje Evropská unie na jeho dosažení s řadou dalších mezinárodních subjektů. Takto se podílí na aktivitách Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO, *Food and Agriculture Organization of the United Nations*), která se od roku 2008 snaží v rámci svých projektů v zemích globálního Jihu věnovat pozornost právě také dobrým životním podmínkám zvířat. Dále Evropská komise spolupracuje také s Mezinárodní organizací pro zdraví zvířat (OIE, *World Organisation for Animal Health*⁸³), která poprvé oblast ochrany zvířat postavila do čela svých cílů ve strategickém plánu na období let 2001–2005^{84, 85}. Na úrovni Evropské unie existuje také

⁸¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o strategii Evropské unie v oblasti ochrany a dobrých životních podmínek zvířat pro období 2012-2015 (KOM/2012/06 v konečném znění) ze dne 15. 2. 2012. [online] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:57576a43-59e3-4e99-aa3a-517b34804bc2.0003.03/DOC_2&format=PDF>. Srov. MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 170.

⁸² Informace nalezené k 9. 2. 2016. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. listopadu 2015 [online] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0417&language=CS&ring=P8-RC-2015-1278>>.

⁸³ OIE je mezivládní organizací, která sleduje a informuje o výskytu nálezů zvířat a jejímž hlavním cílem je předcházet jejich vzniku a zlepšovat zdraví zvířat v celosvětovém měřítku. Viz OIE. *Objectives*. [online] © OIE 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.oie.int/about-us/our-missions/>>.

⁸⁴ OIE. *OIE's achievements in animal welfare*. [online] © OIE 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <<http://www.oie.int/en/animal-welfare/animal-welfare-key-themes/>>.

⁸⁵ European Commission. *Animals. International issues*. [online] 17. 2. 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/international/index_en.htm>.

organizace *Eurogroup for animals*, která je organizací nevládní a hájí zájmy zvířat v poradních výborech a konzultačních orgánech Evropské unie, podílí se na vytváření legislativního rámce *welfare* zvířat a dohlíží na to, aby téma ochrany zvířat bylo neustále součástí agendy Evropské unie, tak aby bylo vždy při přijímání nových aktů a politik zohledňováno⁸⁶.

Shrnutí

S ohledem na členství České republiky v mezinárodních organizacích včetně Evropské unie, není nadnárodní úprava ochrany hospodářských zvířat proti týrání pro náš právní řád zanedbatelná a naopak ho významným způsobem ovlivňuje. Základy vymezení *welfare* zvířat a jeho úrovně poskytuje v evropském regionu systém pěti úmluv přijatých na půdě Rady Evropy. Tři z těchto pěti úmluv se věnují nakládání s hospodářskými zvířaty, vždy v určité specifické oblasti. Těmito oblastmi jsou obecný chov těchto zvířat, jejich přeprava a také porážka. Právní úprava Evropské unie z těchto úmluv Rady Evropy vychází a dále jejich ustanovení konkretizuje a rozvádí. Základní východisko úpravy najdeme v primárním právu, které zakotvuje požadavek přihlížet k dobrým životním podmínkám zvířat při vytváření jednotlivých unijních politik. Dbát na tyto podmínky zvířat mají nejen orgány Evropské unie, ale i členské státy samy. Důležité je z hlediska praktických dopadů především sekundární právo, a to zejména nařízení, která jsou přímo použitelná v členských státech, přehlížet nelze ale ani vliv směrnic, které určují minimální standardy *welfare* jednotlivých druhů a kategorií zvířat, a v neposlední řadě ani nezávazná sdělení. Úroveň ochrany zvířat obecně není neměnná, spíše naopak, pro existenci právní úpravy i politik, které by odpovídaly vědeckým poznatkům a také smýšlení společnosti je nepochybně nutné sledovat vývoj v této oblasti a spolupracovat s ostatními aktéry zabývajícími se zajištěním dobrých životních podmínek zvířat a jejich ochranou. Tomu se v rámci Evropské unie věnuje především Evropská komise, která se podílí na aktivitách dalších mezinárodních organizací, jakými jsou například FAO nebo Mezinárodní organizace pro zdraví zvířat.

⁸⁶ Eurogroup for animals. *Our vision*. [online] © 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.eurogroupforanimals.org/our-vision/>.

6. Platná právní úprava ochrany hospodářských zvířat v České republice

Normy na ochranu nejen hospodářských zvířat proti týrání v České republice jsou obsaženy v mnoha právních předpisech různé právní síly. Mnohost předpisů, případně jejich novelizace odpovídají stále se vyvíjejícímu vztahu ke zvířatům a také nutnosti harmonizace právních předpisů s právem Evropské unie, která k tomuto tématu vydala nejednu směrnici či nařízení. Většina těchto předpisů je veřejnoprávních, ale částečně je ochrana zvířat také soukromoprávního charakteru.

Občanský zákoník vymezuje právní status zvířete a deklaruje jeho zvláštní hodnotu, jak jsem již uvedla v druhé kapitole. Soukromoprávní úprava je ve vztahu k zamezení týrání zvířete spíše druhotná, účelem je zajistit spíše zájmy majitele zvířete než zvířete samotného. Přesto však vzhledem k zvláštnímu postavení zvířete jako živého tvora existují ustanovení, která nepochybně napomáhají lepšímu přístupu ke zvířatům. Příkladem může být ustanovení o náhradě škody při poranění zvířete, kdy je škůdce povinen nahradit veškeré účelně vynaložené náklady na ošetření a tyto také mohou převyšovat cenu samotného zvířete⁸⁷, což svědčí o uznání vyšší hodnoty živého tvora ve srovnání s věcí.

Druhým dělením právních předpisů na ochranu zvířat proti týrání je dělení podle toho, zda jde o ochranu přímou či nepřímou. Předpisy přímé ochrany jsou takové, které přímo obsahují zákaz týrání zvířat a postih za takové jednání. Naproti tomu nepřímá ochrana vyplývá z předpisů, které upravují takové chování lidí vůči zvířatům, které má zajistit některé jiné aspekty života zvířat (zdraví, chov, plemenitbu, výživu apod.) a týrání zvířete není hlavním předmětem úpravy. Tyto předpisy ale nepřímo napomáhají, aby se do stadia, kdy by bylo zvíře týráno vůbec nedospělo.⁸⁸ Je nutné doplnit, že úprava obsažená v právních předpisech často zasahuje do přímé i nepřímé ochrany, a předpisy tak zpravidla nelze striktně řadit ani do jedné skupiny.

⁸⁷ Ustanovení § 2970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

s. 1. [online] © 2009-2015 [cit. 2015-11-21] Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf>.

Jakýmsi centrálním právním předpisem přímé ochrany zvířat v České republice je již několikrát zmiňovaný zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání. Prováděcí předpisy tohoto zákona, které se týkají hospodářských zvířat a které spadají do oblasti přímé ochrany, jsou především vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě a vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání.⁸⁹ V neposlední řadě do skupiny předpisů zajišťujících přímou ochranu zvířat patří také trestní zákoník, konkrétně některé trestné činy z hlavy VIII Trestné činy proti životnímu prostředí.

Právních předpisů zajišťujících ochranu hospodářských zvířat proti týrání nepřímo je obrovské množství. Jedná se o předpisy týkající se zdraví zvířat a používaných léčiv, jejich chovu, obchodování s nimi nebo krmiv⁹⁰. Za nejvýznamnější zákon nepřímé ochrany lze považovat především již zmiňovaný veterinární zákon, jehož účelem je zejména předcházet onemocněním zvířat a zajistit péči o jejich zdraví. Dalším zákonem nepřímé ochrany je také již zmíněný plemenářský zákon, zákon o ekologickém zemědělství nebo zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech.

Vzhledem k četnosti právních předpisů rozdělím tuto kapitolu na několik částí, ve kterých se budu postupně zabývat východisky právní úpravy chránící hospodářská zvířata přímo proti týrání, dále úpravou vhodného chovu hospodářských zvířat a povinnostmi chovatele, právní úpravou jejich správného přepravování a zákonným usmrcováním hospodářských zvířat. V neposlední řadě se také budu věnovat soustavě orgánů ochrany zvířat a jejich roli při zajišťování *welfare* zvířat a dohlížení nad dodržováním povinností plynoucích z právních předpisů.

6.1 Východiska právní úpravy přímé ochrany zvířat proti týrání

Přímou ochranu hospodářských zvířat proti týrání najdeme kromě zákona na ochranu zvířat proti týrání také v neméně důležitém trestním zákoníku. Hlava VIII trestního zákoníku v ustanovení § 302 obsahuje vymezení skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat, jehož objektivní stránka vymezuje tu nejzávažnější formu jednání

⁸⁹ Viz Příloha č. 2 Seznam právních předpisů přímé ochrany zvířat proti týrání.

⁹⁰ Státní veterinární správa. *Nepřímá ochrana zvířat proti týrání*. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-14] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/svs/portal/pohoda-zvirat-welfare/pravni-predpisy/neprima-ochrana-zvirat-proti-tyrani/>>.

kvalifikovaného jako týrání zvířat, a které je tedy nutné postihovat v rámci trestněprávní odpovědnosti. Tato hlava zakotvuje i další trestné činy, které lze s ohledem na ochranu hospodářských zvířat považovat za relevantní. Teprve trestním zákoníkem z roku 2009 byl zaveden trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303), který je pro zajištění příznivých životních podmínek zvířete neméně důležitý. Pro hospodářská zvířata mají význam i další dva trestné činy, a to neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat (§ 305) a šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306). Problematické u všech těchto trestných činů je, že jsou za ně postižitelné pouze osoby fyzické, nikoli pak už právnické⁹¹. Blíže zmíněné trestné činy pojednám v kapitole 8.2 zabývající se trestněprávní odpovědností.

Pro ochranu zvířat proti týrání, ale i pro vymezení základních pravidel chovu a nakládání s hospodářskými zvířaty, má zásadní význam zákon na ochranu zvířat proti týrání. Od roku 1992, kdy byl přijat, byl zákon již mnohokrát novelizován. Mezi zásadní novelizace patří tzv. euronovela, tedy zákon č. 77/2004 Sb., kterým došlo mimo jiné k přijetí celé nové části upravující přepravu zvířat a kterým byla změněna a rozšířena úprava ochrany hospodářských zvířat. Tato novelizace měla za úkol upravit tuto oblast právní úpravy tak, aby byly splněny požadavky potřebné ke vstupu České republiky do Evropské unie. Další důležitá novelizace, a prozatím poslední, byla provedena zákonem č. 359/2012 Sb., kterým byly zavedeny nové právní nástroje zvyšující účinnost ochrany zvířat v praxi. Nyní je tak možné například zakázat chov chovateli, který se dopustil týrání zvířat a lze důvodně předpokládat, že tak bude nakládat se zvířaty nadále. Je možné rozhodnout o zabrání či o propadnutí zvířete, které je týráno a lze důvodně předpokládat, že by bylo u pachatele týráno i nadále. Vlastníkem zvířete se poté stává stát.⁹² Také lze zamezit dalšímu týrání zvířete rozhodnutím o předběžné náhradní péči do doby, než bude v řádném správním řízení rozhodnuto^{93, 94}.

⁹¹ Srov. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

⁹² Ustanovení § 27b odst. 2 a § 27c zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Ustanovení § 28c tamtéž.

⁹⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 299–300.

Důležitým pro interpretaci zákona i pro jeho další doplňování a změny je ustanovení § 1 odst. 1, které vymezuje jeho účel. Toto ustanovení říká: „*Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení⁹⁵, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.*“ Interpretaci nejen norem tohoto zákona, ale i všech dalších právních norem, které mají vliv na ochranu zvířat a začínají být pomalu považovány za normy samostatného odvětví práva, pomáhají také některé principy. Principy rozumíme určité obecné postuláty, zásady, které vymezují cíle, účel a východiska pro dané právní odvětví. Mezi nejdůležitější principy v oblasti ochrany zvířat patří princip vysoké hodnoty zvířat, který uznává zvíře jako živou a cítící bytost, která nemůže být hodnocena pouze podle své užitečnosti člověku, ale sama o sobě je nenahraditelnou součástí života na planetě. Vysokou hodnotu zvířat podporuje i výše zmíněná dereifikace zvířat. Dalším principem je princip péče, související s domestikací zvířat a všeobecným podmaňováním přírody člověkem. Těmito procesy člověk přebírá odpovědnost za to, v jakých životních podmínkách budou zvířata nadále žít, a musí o ně pečovat, jelikož způsobil, že velká část z nich již není schopna bez péče člověka či dokonce ve volné přírodě sama přežít. S tím souvisí také princip respektování přirozených potřeb zvířat, který říká, že při zajišťování určitých podmínek zvířatům je třeba vycházet z jejich přirozeného chování a potřeb, a to proto, že jediné tak může být zajištěna jejich fyzická, ale i psychická pohoda. Nejen aktivisté, ale i odborníci se shodují, že potlačování přirozených potřeb zvířat vede ke vzniku mnoha chorob a poruch chování. Principem ochrany zvířat je také princip snižování utrpení, jehož podstatou je nutnost postupného, s využitím stále nových poznatků, právních nástrojů a pokročilejší technologie zmírňování utrpení zvířat. Tento princip se výrazně projevuje například při regulaci usmrcování zvířat, které má být provedeno humánním způsobem a jen ze zákonného důvodu. S tím souvisí další princip, úzce spjatý s principem vysoké hodnoty zvířat, a to zákaz usmrcení zvířete bez zákonného důvodu. Podle něj je třeba omezovat usmrcování zvířat a opustit představu člověka jako pána přírody, který může rozhodovat o životě všeho ostatního. Nesmí tedy docházet k usmrcování z libovůle člověka, musí existovat zákonem stanovený důvod, proč to které zvíře usmrtit. V našem

⁹⁵ Definováno v ustanovení § 3 písm. l) zákona na ochranu zvířat proti týrání jako:

„*stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt*“.

právním řádu máme taxativně vymezené důvody k usmrcení zvířete. Ty jsou vypočteny v ustanovení § 5 odst. 2, a jediným dalším důvodem může být provedení zvláštního opatření snížení počtu zvířat, dochází-li k jejich týrání, který nalezneme v ustanovení § 28a odst. 1 písm. b). Principů, na kterých by měla stát nebo je snaha, aby stála právní úprava ochrany zvířat, je více.⁹⁶ Tyto považuji za stěžejní, dle mého názoru by měly být samozřejmým základem přístupu ke zvířatům a právní regulace nakládání s nimi.

Zákaz týrání tvoří základní premisu zákona na ochranu zvířat proti týrání. Tento obecný zákaz je zakotven hned po vymezení účelu zákona, v ustanovení § 2 odst. 1 („*Zakazuje se týrání zvířat*“) a odst. 2 zakazuje také „*všechny formy propagace týrání zvířat*“. Za propagaci týrání zvířat se podle ustanovení § 4a považuje především předvádění zvířat, jejichž vzhled či jiné vlastnosti byly chirurgicky změněny a také zveřejňování návodů k jednáním, která způsobují týrání zvířat. Zákon v ustanovení § 4 vymezuje poměrně rozsáhle, jaká jednání se považují za týrání zvířat, nejde jen o působení přímé fyzické bolesti, ale i o jiné útrapy jako je například vyvolávání stresových vlivů, chov v nevhodných podmínkách nebo opuštění zvířete. Současné znění zákona obsahuje také jakousi zbytkovou klauzuli v ustanovení § 4 odst. 1 písm. w), která říká, že týráním je také „*jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete*“. Podle této klauzule tak může být týráním i jednání, které je zákonem zakázáno a existuje kauzální nexus mezi jednáním a způsobením utrpení zvířeti. Obsah pojmu týrání je tak rozšířen i mimo přímo vyjmenované způsoby týrání, zároveň je ale zachována určitá hranice, aby nevznikla právní nejistota o tom, které jednání by mohlo být shledáno jako týrání zvířat. Důležité jsou i odstavce 2 a 3 daného ustanovení, které stanoví výjimky, kdy i při naplnění znaků vymezených jednání nejde o týrání zvířat. Takovými případy jsou naléhavá potřeba záchrany života zvířete či člověka při záchranných pracích nebo jednání prováděná podle schváleného projektu pokusů. Dále je stanovena výjimka ze zákazu týrání podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) („*podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům*“), pro případy použití zvířete k plnění úkolů

⁹⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 304–309.

ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo obecní policie a také pro výcvik psů chovatelskými sdruženími a organizacemi v zájmové činnosti.

6.2 Povinnosti chovatele

Výše uvedené povinnosti a zákazy stanovené k ochraně zvířat proti týrání se vztahují na všechna zvířata a zavazují všechny osoby. Oproti tomu existují povinnosti vztahující se jen k určitým skupinám osob, takovými jsou typicky právě chovatelé.

Chovatelem podle zákona na ochranu zvířat proti týrání je každý (fyzická i právnická osoba), kdo zvíře drží nebo chová, ať už trvale či dočasně, přemísťuje jej nebo se zvířaty obchoduje, provozuje jatka, útulky a podobná zařízení nebo kdo provádí pokusy na zvířatech nebo pořádá veřejná vystoupení se zvířaty⁹⁷. Podobně široce vymezený pojem chovatele najdeme také ve veterinárním zákoně (ale i v jiných zákonech, např. v plemenářském zákoně), který v § 3 odst. 1 písm. a) definuje chovatele jako každého, kdo zvíře vlastní nebo drží, bez ohledu na to, zda trvale či dočasně, nebo také ten, kdo je pověřen se o zvíře starat, nehledě na úplatu. Podle těchto definic je za chovatele považován vlastně kdokoli, kdo zrovna má vliv na stav zvířete a jeho pohodu. Definice jsou takto široké právě z důvodu, aby obsáhly všechny případné situace, kdy se někdo dostane do pozice, ze které je schopen ovlivňovat životní podmínky zvířete.

Pro účely této práce jsou relevantní povinnosti, jejichž účelem je chránit zvířata. Obecnou povinností všech chovatelů je především „*chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav a předcházet poškození jejich zdraví*“, tuto povinnost stanoví veterinární zákon v ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) a podle písm. b) an. je povinností také dbát o zdraví zvířete (poskytovat odbornou veterinární péči, zajistit očkování, zabraňovat šíření nálezů).

Speciálně pro chovatele hospodářských zvířat je stanovena řada povinností. Ve veterinárním zákoně je najdeme hlavně v ustanovení § 5 a týkají se zejména zajištění zdravotních prohlídek zvířat, ale také kontrol pohody zvířat a dodržování hygienických standardů v prostorách, ve kterých zvířata pobývají.

⁹⁷ Ustanovení § 3 písm. k) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání vymezuje povinnosti při chovu hospodářských zvířat v ustanoveních § 9 až 12f. Povinnosti se týkají hlavně zajištění takových životních podmínek zvířete, které odpovídají druhu, stupni vývoje, adaptaci a míře domestikace zvířete a které vyhovují fyziologickým a etologickým potřebám zvířete. Tyto požadavky se naplňují skrze vhodnou velikost prostor, kde jsou zvířata chována, osvětlení a větrání těchto prostor, krmivo, používané technologie, velikost skupin, ve kterých se zvířata chovají, nebo zajištění ošetření nemocným zvířatům. Chovatelé jsou také povinni předcházet úniku zvířat. Přísnější povinnosti jsou stanoveny pro intenzivní chovy⁹⁸. V těchto chovech se klade důraz především na časté kontrolování stavu zvířat i prostředí, ve kterém žijí. Chovatel je povinen provádět prohlídku zvířat a technologického zařízení minimálně jednou denně. Kromě intenzivních chovů jsou v zákoně zakotveny také zvláštní povinnosti pro chovatele kuřat chovaných na maso, což vyplývá z implementace příslušné evropské směrnice⁹⁹.

Zákonné povinnosti jsou dále podrobněji rozvedeny a konkretizovány v prováděcích předpisech, především ve vyhlášce č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, která stanoví minimální rozměry ploch, průlezů či chodeb, povolenou koncentraci různých plynů v prostorech, kde jsou zvířata chována a další podrobnosti nutné k ochraně zvířat a zajištění jejich pohody¹⁰⁰.

Česká úprava ochrany hospodářských zvířat z velké části vychází z právní úpravy Evropské unie, významným předpisem je zejména směrnice Rady 98/58/ES ze dne 20. července 1998 o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.

⁹⁸ „[I]ntenzivním chovem [je] chov, při kterém jsou využívány chovatelské metody, při nichž jsou hospodářská zvířata chována v takových počtech nebo hustotě, nebo za takových podmínek, nebo na takové úrovni produkce, že jejich zdraví a životní pohoda závisejí na častém dohledu člověka“ (§ 3 písm. a) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání).

⁹⁹ Směrnice Rady 2007/43/ES ze dne 28. června 2007 o minimálních pravidlech pro ochranu kuřat chovaných na maso.

¹⁰⁰ Ustanovení § 1 vyhlášky č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů.

6.3 Přeprava hospodářských zvířat

Hospodářská zvířata, už ze samotného účelu, pro který jsou chována, bývají často přemísťována, je s nimi obchodováno, vozí se na porážku apod. Na pohodu hospodářských zvířat mají podmínky, za kterých jsou takto přemísťovaná, nemalý vliv, a je proto třeba, aby existovala právní úprava přepravy zvířat, která zajistí, aby tyto podmínky byly pro zvíře příznivé.

Co se rozumí přepravou, nalezneme v zákoně na ochranu zvířat proti týrání v ustanovení § 3 písm. z), je jí „*přesun živých zvířat v dopravních prostředcích, včetně jejich nakládky, vykládky nebo překládky*“. Obecně se rozlišuje přeprava pro obchodní účely a přeprava pro neobchodní účely. Přepravou pro obchodní účely je přeprava uskutečňovaná v souvislosti s hospodářskou činností a považuje se za ni také přeprava v rámci hospodářství nebo ta, která nepřesáhne vzdálenost 50 km. Naopak přepravou pro neobchodní účely je ta, při které nevzniká finanční zisk, ani se o něj neusiluje, neprovádí se v souvislosti s hospodářskou činností nebo jde o přepravu k veterinárnímu lékaři.¹⁰¹

Přepravu pro obchodní účely upravuje především přímo použitelný předpis unijního práva, konkrétně nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy¹⁰². Toto nařízení se zaměřuje na přepravu hospodářských zvířat, obratlovců, v rámci Evropské unie v souvislosti s hospodářskou činností¹⁰³. Na přepravu v rámci hospodářství nebo tu, která nepřesáhne vzdálenost 50 km, se vztahují pouze články 3 a 27 nařízení. Ty se týkají obecných podmínek přepravy a provádění kontrol dodržování pravidel při přepravě. Nařízení klade obecně důraz na preventivní opatření, aby nedošlo ke zranění či zbytečnému utrpení zvířete během cesty. Jsou tak stanovena pravidla pro délku cesty pro jednotlivé druhy či věk zvířete a zvířata také musí být pravidelně krmena, dále jsou stanoveny požadavky, které musí splňovat dopravní prostředek, především ohledně velikosti a zajištění bezpečnosti pro zvíře, a osoby, které se zvířaty

¹⁰¹ MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství*. ze dne 21. 1. 2010. s. 2. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-27] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/preprava-zvirat/informace-z-ooz-preprava/>>.

¹⁰² Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97.

¹⁰³ Čl. 1 tamtéž.

při přepravě zachází, musí být řádně vyškoleny či jiným způsobem kvalifikovány k nakládání se zvířaty a při své činnosti se zvířaty by se měly vyvarovat násilí, vyvolávání strachu či působení utrpení. Nařízení doplňuje zákon na ochranu zvířat proti týrání, který stanoví, že délka vnitrostátní přepravy k porážce na jatkách nesmí překročit 8 hodin a dále upravuje požadavky na odbornou způsobilost osob nakládajících se zvířaty^{104 105}.

Přeprava zvířat pro nekomerční účely je upravena v zákoně na ochranu zvířat proti týrání v části třetí v ustanovení § 8c až 8f. Zde najdeme obecné požadavky na přepravu zvířat, jako jsou vhodné dopravní prostředky, dostatečný prostor, uspokojení potřeb zvířat pravidelným krmením a napájením aj. Dále jsou také specifikovány případy, kdy zvíře není způsobilé k přepravě, a způsoby nakládání se zvířaty při přepravě. Tato ustanovení se vztahují i na přepravu do 50 km a v rámci hospodářství¹⁰⁶, která je jinak řazena mezi komerční přepravu. Konkrétní velikosti prostor pro přepravu zvířat pro nekomerční účely, do 50 km nebo v rámci hospodářství stanoví příloha prováděcího právního předpisu zákona na ochranu zvířat proti týrání, vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě.¹⁰⁷

Celkovou úpravu přepravy zvířat pak doplňuje veterinární zákon v ustanoveních § 6 až 9b a jeho prováděcí právní předpis, vyhláška č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech. Tyto předpisy se týkají vnitrostátní přepravy zvířat a obsahují úpravu vydávání osvědčení pro zvíře, které deklaruje, že zvíře podstoupilo příslušné zdravotní prohlídky a očkování a je tedy možné ho

¹⁰⁴ Ustanovení § 8a a ustanovení § 8b zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, včetně koní, z hlediska ochrany zvířat*. ze dne 5. 2. 2009. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-27] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/preprava-zvirat/informace-z-ooz-preprava/>>.

¹⁰⁶ Ustanovení § 8g odst. 1 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁷ MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství*. ze dne 21. 1. 2010. s. 2. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-27] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/preprava-zvirat/informace-z-ooz-preprava/>>.

přepřavovat, dále úpravu prostor, kde jsou zvířata shromažďována, nakládána či je s nimi jinak manipulováno, přičemž tyto prostory je nutné pravidelně čistit a kontrolovat jejich bezpečnost, dále také specifikuje, jaký dopravní prostředek lze použít k přepravě. Tento prostředek musí být bezpečný, dostatečně prostorný, zabránit zvířeti v úniku, musí být vydezinfikován apod.

6.4 Usmrcování zvířat

Právní úprava usmrcování zvířat zahrnuje výčet legálních důvodů pro usmrcení zvířete, způsoby usmrcování zvířat a požadavky na odbornou způsobilost osob usmrcujících zvířata. Z hlediska tématu ochrany hospodářských zvířat má význam především úprava usmrcování zvířat na jatkách, tedy porážení jatečných zvířat¹⁰⁸.

Právní regulaci nalezneme stejně jako úpravu přepravy zvířat ve více předpisech českého práva a zároveň v nařízeních Evropské unie. Definici usmrcení najdeme v zákoně na ochranu zvířat proti týrání v ustanovení § 3 písm. n). To vymezuje usmrcení zvířete jako „*jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí smrt zvířete*“. Usmrcení definuje také nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování, jako „*každý záměrný postup, který způsobí smrt zvířete*“¹⁰⁹.

Česká právní úprava vychází z taxativního výčtu důvodů, pro které lze zvíře usmrtit, tyto důvody nalezneme v ustanovení § 5 odst. 2 zákona na ochranu zvířat proti týrání a jeden důvod je uveden zvlášť, u zvláštních opatření v ustanovení § 28a odst. 1 písm. b), podle kterého lze naříditi chovateli snížení počtu zvířat, pokud dochází k jejich týrání. Ustanovení § 5 odst. 5 také některé metody usmrcování zakazuje, mezi takové patří například utopení či jiný způsob udušení, ubití, ubodání a jiné. Jejich zákazem má dojít k ušetření zvířat zbytečné bolesti a utrpení při usmrcování.

Část druhá zákona na ochranu zvířat proti týrání nazvaná „Ochrana zvířat při usmrcování, použití znecitlivění a ochrana zvířat při veřejných vystoupeních“ dále upravuje vybavení jatek, porážku nemocných zvířat, kožešinových zvířat, porážku

¹⁰⁸ Viz ustanovení § 3 písm. o) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů a § 3 odst. 1 písm. d) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který definuje jateční zvířata jako „*hospodářská zvířata, jež jsou určena k porážce a jatečnému zpracování a jejichž maso je určeno k výživě lidí*“.

¹⁰⁹ Čl. 1 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování.

zvířat pro potřeby náboženských obřadů, usmrcování králíků, zajíců a drůbeže při domácí porážce, usmrcování ryb, požadavky na omračování zvířat a další.

Vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování provádějící příslušná ustanovení zákona stanoví v přílohách vzory osvědčení o způsobilosti osob podílejících se na porázení zvířat, žádosti o udělení povolení k porážce zvířat pro potřeby církví a náboženských společností a především také konkrétní místa na hlavě vybraných druhů zvířat pro vedení omračovacího úderu, jejichž udeřením má dojít k rychlému a humánnímu omráčení¹¹⁰.

Dalším předpisem důležitým pro regulaci této oblasti je veterinární zákon, který upravuje domácí porázení zvířat a porážku v rámci hospodářství, které lze provádět jen na základě povolení krajské veterinární správy, povinnosti provozovatele jatek a vybavení a další uspořádání jatek.

Tyto právní předpisy doplňují normy obsažené v přímo použitelných předpisech Evropské unie. Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování (dále jen „nařízení Rady (ES) č. 1099/2009“) lze považovat za hlavní předpis regulující usmrcování hospodářských zvířat. Obecně stanoví, že zvířata musí být ušetřena zbytečné bolesti, úzkosti nebo utrpení při usmrcování, s čímž souvisí povinnost zvířata nejdříve omráčit, aby byla v bezvědomí a znečitlivělá. Metody omračování dovolené vůči jednotlivým druhům zvířat najdeme v příloze I tohoto nařízení. Podrobnější pravidla pro porázení jednotlivých druhů zvířat jsou zakotvena v příloze II nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu¹¹¹. Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 dále vymezuje požadavky na porážku mimo jatka, a pokud jde o porážku na jatkách, stanoví v příloze II vybavení jatek. Usmrcovat zvířata je oprávněna pouze osoba dostatečně odborně způsobilá. V této oblasti je nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 doplněno zákonem na ochranu zvířat proti týrání, konkrétně ustanovením § 5a odst. 1, které stanoví, jaké vzdělání se považuje za dostatečné k naplnění odborné způsobilosti k usmrcování zvířat na jatkách.

¹¹⁰ Viz Příloha č. 3 Ukázka nákresu stanovených míst na hlavě skotu pro vedení omračovacího úderu.

¹¹¹ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu.

Shrnutí

Ustanovení týkající se ochrany zvířat proti týrání najdeme ve velkém množství předpisů, které se stále přizpůsobují vyvíjejícímu se vztahu ke zvířatům a zejména změnám v relevantní právní úpravě Evropské unie. Všechny tyto předpisy je možné dělit podle toho, zda se týkají ochrany zvířat proti týrání přímo či nepřímo, to znamená, zda je jejich účelem přímo ochrana proti týrání, nebo zda mají primární účel jiný, avšak sekundárně přispívají k dobrému stavu zvířete, a v konečném důsledku tak přispívají prevenci jeho týrání. Toto dělení však není bezvýjimečné a účelem jednotlivých právních předpisů je často ochrana zvířat proti týrání a zároveň jiný nepřímý účel. Stěžejním předpisem přímé ochrany je zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, který vymezuje, co je považováno za týrání, a zakotvuje zákaz týrání zvířat i jeho propagaci. Mezi předpisy přímé ochrany řadíme i trestní zákoník. V nepřímé ochraně nalezneme nespočet předpisů týkajících se zdraví a léčení zvířat nebo jejich výživy. Jednotlivě jsou právem regulovány především tři oblasti nakládání s hospodářskými zvířaty, o kterých proto blíže pojednávám, jsou jimi: povinnosti chovatelů, přeprava zvířat a jejich usmrcování. Právní úprava je pak silně ovlivněna mezinárodními úmluvami, a především evropským právem, a to směrnici ale také přímo použitelnými nařízeními, které se aplikují například v oblasti přepravy a usmrcování zvířat.

7. Orgány ochrany zvířat

Pro ochranu zvířat je velice důležité vytvoření administrativního aparátu, tedy soustavy orgánů, které zajišťují plnění úkolů v dané oblasti, kontrolují dodržování předpisů, udělují potřebná povolení k nakládání se zvířaty, odhalují protiprávní jednání a rozhodují o správních deliktech.

Které orgány jsou orgány ochrany zvířat, najdeme v části šesté zákona na ochranu zvířat proti týrání. V ustanovení § 19 odst. 1 jsou tyto orgány vyjmenovány a jsou jimi:

- Ministerstvo zemědělství,
- Státní veterinární správa,
- orgány příslušné ke schvalování projektů pokusů,
- Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rozsahu své působnosti a
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Odstavec 2 daného ustanovení zákona doplňuje, že v zákonem vymezeném rozsahu je dána působnost také obcím.

Pro zajištění vhodného zacházení se zvířaty má nemalý význam také dodržování veterinárních předpisů, jak je uvedeno výše. Podle veterinárního zákona jsou orgány vykonávající správu v záležitostech veterinární péče tytéž orgány jako orgány ochrany zvířat proti týrání, kromě obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a orgánů příslušných ke schvalování projektů pokusů, které ve veterinárním zákoně nenajdeme.

Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství (dále v této kapitole jen „ministerstvo“) jako ústřední orgán státní správy vykonává svou působnost především v těch záležitostech, které je třeba zajistit na celostátní úrovni. Mezi ně patří koordinace úkolů v oblasti ochrany zvířat, plnění povinností vůči Evropské unii jako je ustanovování kontaktních míst nebo podávání informací. Dále ministerstvo uděluje například akreditaci školicím zařízením, která zajišťují odborné kurzy k získání osvědčení o způsobilosti k usmrcování či přepravě zvířat, a mimo jiné také uděluje povolení k porážce zvířat v rámci náboženských obřadů, kdy je třeba použít zvláštních metod usmrcení zvířete. Jako

poradní orgány zřídilo ministerstvo Výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely a ministr zřídil jako svůj odborný poradní orgán Ústřední komisi.¹¹² Ústřední komise pro ochranu zvířat se dále člení na čtyři výbory, výbor pro ochranu hospodářských zvířat, pro ochranu zvířat v zájmových chovech, pro ochranu volně žijících zvířat a pro ochranu pokusných zvířat.¹¹³

Podle veterinárního zákona ministerstvo stanoví hlavní úkoly veterinární péče či vypracovává pohotovostní plány. Zřizuje také státní veterinární ústavy, které se věnují především laboratorní diagnostice. Ministerstvo zřizuje dále vědeckovýzkumný ústav v oblasti veterinárního lékařství a ministr jako svůj poradní orgán zřizuje Ústřední nákazovou komisi.

Státní veterinární správa

Státní veterinární správa je správním úřadem s celostátní působností a je podřízena Ministerstvu zemědělství. Tvoří ji Ústřední veterinární správa a krajské veterinární správy, na území hlavního města Prahy pak Městská veterinární správa. Ústřední veterinární správa vypracovává a realizuje program ochrany zvířat, zpracovává plány ochrany zdraví zvířat a pohotovostní plány pro předcházení šíření nákaz. Vykonává státní veterinární dozor a o zjištěných skutečnostech informuje veřejnost a plní i další úkoly.¹¹⁴

Krajské veterinární správy a Městská veterinární správa (v Praze) vykonávají dozor nad dodržováním povinností chovatelů, vydávají osvědčení o schválení dopravních prostředků pro přepravu zvířat nebo dávají podněty obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků a správních deliktů na úseku ochrany zvířat.¹¹⁵ V souladu s celostátním pohotovostním plánem vypracovávají krajské pohotovostní plány, vykonávají státní veterinární dozor, schvalují a registrují zařízení,

¹¹² Ustanovení § 20 – 21 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹³ *Ochrana zvířat. Ústřední komise pro ochranu zvířat.* [online]. © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/ustredni-komise-pro-ochranu-zvirat/>>.

¹¹⁴ Ustanovení § 48 – 48a) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁵ Ustanovení § 22 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

ve kterých dochází ke zpracovávání živočišných produktů, k inseminaci, nebo kde jsou zvířata držena v karanténě, provádí kontrolu jatečných zvířat, vydávají veterinární osvědčení a také závazné posudky ke stavebním řízením, ohlášení stavby a pro kolaudační souhlas týkající se splnění podmínek pro zacházení se živočišnými produkty a mnoho dalšího.¹¹⁶

Orgány příslušné ke schvalování projektů pokusů

Orgány příslušnými ke schvalování projektů pokusů jsou podle ustanovení § 23 odst. 1 ústřední orgány státní správy, není-li stanoveno jinak, které jsou věcně příslušné podle předmětu činnosti uživatele pokusných zvířat. Tedy například pro pokusy na volně žijících zvířatech je jím Ministerstvo životního prostředí, pro pokusy veřejných výzkumných institucí je tímto orgánem zase Akademie věd České republiky. Tyto orgány, jak z názvu vyplývá, schvalují projekty pokusů, a o činnosti zařízení provádějící pokusy, včetně počtů a druhů zvířat, informují Ministerstvo zemědělství.

Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany

Při využití zvířat a jejich chovu pro účely Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany vykonávají dozor a další úkoly orgánů provádějících dozor nad dodržováním zákona na ochranu zvířat proti týrání orgány těchto ministerstev a o této činnosti předávají informace Ministerstvu zemědělství a Státní veterinární správě.¹¹⁷ Se Státní veterinární správou provádí úkony vedoucí k předcházení šíření nálezů a vykonávají veterinární dozor v objektech a zařízeních důležitých pro obranu státu nebo v těch, která tato ministerstva spravují. Tato ministerstva mají také své veterinární lékaře, kteří provádějí kontroly, vydávají zdravotní potvrzení a vystavují pasy psům používaným těmito ministerstvy.¹¹⁸

¹¹⁶ Ustanovení § 49 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ Ustanovení § 22 odst. 3 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ Ustanovení § 45 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obce

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností a na území hlavního města Prahy úřady městských částí rozhodují o přestupcích a správních deliktech. Výjimka je stanovena pro přestupky a jiné správní delikty podle ustanovení § 27 odst. 1 písm. q) a podle ustanovení § 27a odst. 1 písm. n) zákona na ochranu zvířat proti týrání (nesplnění povinností stanovených na základě tohoto zákona v obecně závazné vyhlášce obce), které v prvním stupni projednávají obce¹¹⁹. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností také rozhodují o zvláštních opatřeních a v součinnosti s příslušným orgánem Policie České republiky je provádějí. Zároveň mají tzv. zbytkovou působnost, což znamená, že plní ty úkoly, které nebyly svěřeny jinému orgánu.¹²⁰

Obce rozhodují jen o stanovených správních deliktech, mohou vydávat obecně závazné vyhlášky týkající se pohybu psů ve veřejném prostranství a jsou oprávněny provozovat, zřizovat a případně rušit útulky pro zvířata.¹²¹ Obce, na území hlavního města Prahy příslušné městské části hlavního města Prahy, schvalují místa, kde lze konat trhy, na kterých mají být prodávána zvířata či živočišné produkty. Obce také, na území hlavního města Prahy však Městská veterinární správa, vydávají nařízení o zvláštních veterinárních opatřeních.¹²²

Zaměstnanci orgánů ochrany zvířat, kteří jsou pověřeni prováděním dozoru nad dodržování právních předpisů ochrany zvířat, musí splňovat požadavky odborné způsobilosti, což znamená, že musí být vysokoškolsky vzdělání v oblasti veterinárního lékařství a hygieny. Tito zaměstnanci jsou oprávněni vstupovat do prostor, kde jsou zvířata chována nebo usmrcována, a chovatelé jsou povinni jim poskytnout potřebné informace a doklady. Obdobně jsou chovatelé povinni poskytovat součinnost odborníkům pověřeným Evropskou komisí k provádění dozoru nad dodržováním

¹¹⁹ Ustanovení § 28 odst. 6 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁰ Ustanovení § 24a tamtéž.

¹²¹ Ustanovení § 24 tamtéž.

¹²² Ustanovení § 46 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

právních předpisů a jednotného uplatňování přímo použitelných předpisů Evropské unie, a stejně tak jim jsou nápomocné orgány ochrany zvířat České republiky.¹²³

Spolupracující orgány a subjekty

Kromě orgánů ochrany zvířat se na odhalování trestných činů i správních deliktů a stíhání odpovědných osob podílejí i další orgány.

Mezi tyto orgány patří především Policie České republiky, která dle ustanovení § 14 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky spolupracuje s orgány veřejné správy, tedy i orgány ochrany zvířat. Policista je oprávněn za účelem provedení potřebných úkonů a dalších opatření vstoupit na pozemek či do jiného prostoru, například právě chovného zařízení pro hospodářská zvířata, v případě důvodného podezření, že se tam nachází týrané zvíře¹²⁴. Aby mohl policista vstoupit takto také do obydlí, bylo by pravděpodobně nutné, aby zde byla nutnost odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku¹²⁵, pod což by nepochybně bylo možné zařadit případ páčání trestné činnosti. Do obydlí by mohl policista tedy vstoupit pouze, pokud by měl závažné podezření ze spáchání trestného činu.

Dalším spolupracujícím orgánem je obecní policie. Obecní strážník je dle ustanovení § 7 odst. 1 zákona České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii povinen činit zákroky a jiná opatření, je-li páčán trestný čin či správní delikt nebo je-li důvodné podezření z jejich páčání, tedy je povinen zasahovat v případech týrání hospodářských zvířat.¹²⁶

V neposlední řadě je třeba zmínit, že i veřejnost a především jí vytvářené, zpravidla neziskové nevládní organizace se podílí na ochraně hospodářských zvířat, a to nejen pomocí obecných právních nástrojů, jako je ohlášení protiprávního jednání či možnost podání petice, ale především pomocí osvěty a vzdělávání, na které tyto organizace kladou zvláštní důraz pro případy, kdy k týrání nedochází úmyslně, ale

¹²³ Ustanovení § 25—26 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ Ustanovení § 40 odst. 1, odst. 2 písm. c) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ Ustanovení § 40 tamtéž.

¹²⁶ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-763 8. s. 135-137.

z nevědomosti. Dále je důležité zapojení těchto organizací skrze jejich zástupce do činnosti ústředního orgánu ochrany zvířat. Tito zástupci tvoří spolu s odborníky a dalšími zástupci právnických osob Ústřední komisi, která, jak je uvedeno výše, je poradním orgánem Ministerstva zemědělství¹²⁷.

Shrnutí

Institucionální zabezpečení je pro zajištění ochrany hospodářských zvířat nedílnou a důležitou součástí právní úpravy. Zákon na ochranu zvířat proti týrání vyjmenovává orgány ochrany zvířat a vymezuje jejich kompetence. Nejdůležitějšími orgány ochrany hospodářských zvířat jsou Ministerstvo zemědělství jako ústřední správní orgán, Státní veterinární správa, která je orgánem s celostátní působností a tvoří ji Ústřední veterinární správa a krajské veterinární správy, které vykonávají dozor v oblasti ochrany zvířat, a obecní úřady obcí s rozšířenou působností, které ve spolupráci s krajskými veterinárními správami rozhodují o správních deliktech. Zákonem vyjmenovaným orgánům pomáhají při postihování protiprávního jednání také příslušníci Policie České republiky a obecní policie.

¹²⁷ Ustanovení § 21 odst. 1 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

8. Deliktní odpovědnost v oblasti týrání zvířat

Při ochraně hospodářských zvířat proti týrání rozlišujeme dvě kategorie odpovědnosti. Ty nejzávažnější případy jsou posuzovány v rámci odpovědnosti trestněprávní dle příslušných ustanovení trestního zákoníku. Dále je odpovědnost spojena s porušením povinností vyplývajících ze samotného zákona na ochranu zvířat proti týrání a také povinností doplňujících úpravu ochrany zvířat proti týrání zakotvených ve veterinárním zákoně, kde mluvíme o odpovědnosti správní.

8.1 Odpovědnost za správní delikty

8.1.1 Vymezení správních deliktů

Vymezení správních deliktů nalezneme v části sedmé zákona na ochranu zvířat proti týrání. Správní delikty jsou v zákoně rozděleny na přestupky a správní delikty právnických osob či podnikajících fyzických osob a dále podle typu pachatele, tedy podle toho, zda jde například o chovatele nebo provozovatele útulku. Konkrétní přestupky chovatelů hospodářských zvířat najdeme v ustanovení § 27 odst. 3 a správní delikty chovatelů hospodářských zvířat, kteří jsou právnickými či fyzickými podnikajícími osobami, v ustanovení § 27a odst. 4. Týrání hospodářských zvířat se může dopustit i osoba odlišná od chovatele, obecné porušení povinnosti zákazu týrání zvířat a propagace týrání zvířat, kterého se může dopustit kdokoli, najdeme v prvních odstavcích těchto ustanovení. Za správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob i za přestupky jsou ukládány zejména pokuty, a to do výše stanovené zákonem. Ten stanovuje celkem tři horní hranice výše pokut podle závažnosti porušené povinnosti, těmito hranicemi jsou částky 50 000 Kč, 200 000 Kč a 500 000 Kč. Nejnižší horní hranice možné pokuty se vztahuje na případy jednání, při kterých nedochází k narušení tělesné integrity zvířete, jedná se o porušení povinností souvisejících s vedením evidencí apod., druhá hranice se vztahuje na méně závažné případy týrání a nejvyšší hranice pak na závažné případy týrání zvířat, které však nedosahují závažnosti trestného činu. Při poslední novelizaci zákona na ochranu zvířat proti týrání, která proběhla v roce 2012, bylo navrhováno zvýšení hranic pokut za správní delikty, avšak Ministerstvo zemědělství se v důvodové zprávě vyjádřilo tak, že zvyšování není potřeba už z toho důvodu, že doposud nejsou existující horní částky pokut příliš využívány, sankce za správní delikty se drží spíše u spodní hranice, a proto nakonec k navýšení

možných pokut nedošlo.¹²⁸ S pokutou může být jako sankce pro porušení některých povinností uložen také zákaz činnosti, propadnutí zvířete nebo zákaz chovu až na 5 let. O zákazu rozhodne příslušný orgán především, pokud je důvodná obava, že bude pachatel pokračovat v týrání, zejména pokud se již týrání dříve dopustil nebo pokud hrozí, že neposkytne zvířeti potřebnou péči vzhledem k jeho zdravotnímu stavu či bude stejným způsobem zacházet i s dalšími zvířaty. Propadnutí zvířete do vlastnictví státu je sankce, ke které se přistupuje, pokud je důvodná obava, že pachatel neposkytne zvířeti potřebnou péči nebo že bude v týrání pokračovat, také zejména s přihlédnutím k jeho dřívějším prohřeškům. V případě, že zvíře náleží osobě, kterou nelze za správní delikt postihnout, lze přistoupit alespoň k institutu zabránění zvířete, jehož vlastníkem se poté stane stát.¹²⁹

8.1.2 Zvláštní opatření

Vedle sankcí lze při porušování povinností rozhodnout také o zvláštních opatřeních. Tato zvláštní opatření jsou opatření, díky nimž se předchází ještě větší újmě zvířete, mají funkci především preventivní a nápravnou. Vždy, když je zahájeno řízení o zvláštním opatření, s výjimkou situace, kdy se vede trestní řízení, je příslušný orgán povinen zahájit také řízení o správním deliktu. Příslušnou úpravu najdeme v ustanovení § 28a an. zákona na ochranu zvířat proti týrání a těmito opatřeními jsou: umístění týraného zvířete do náhradní péče, zajištění opatření ke snížení počtu zvířat včetně jejich usmrcení, pozastavení činnosti, při které dochází k týrání zvířat, zajištění utracení zvířete odborně způsobilou osobou podle veterinárního zákona a umožnění provádění péče o zvíře jinou osobou v objektech chovatele, kde se zvíře nachází. O zvláštních opatřeních rozhoduje na návrh krajské veterinární správy obecní úřad obce s rozšířenou působností.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online] © 2009-2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf>.

¹²⁹ Ustanovení § 27b a § 27c zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

Náhradní péče je již déle zavedeným institutem, podrobněji upraveným v ustanovení § 28b zákona na ochranu zvířat proti týrání. Tento institut je možné využít, pokud to vyžaduje zdravotní stav zvířete nebo pokud je opakovaně týráno. Náklady spojené s náhradní péčí hradí ten, komu bylo zvíře odebráno. Pokud by náklady nezaplatil, a jednalo-li by se o osobu, která je zároveň vlastníkem zvířete, hrozí, že na základě rozhodnutí správního orgánu se zvíře stane vlastnictvím státu. Vlastník je povinen za účelem umístění do náhradní péče zvíře vydat, jinak mu může být odňato, ale vlastnické právo je k takovému zvířeti zachováno. V rozhodnutí je vždy třeba stanovit podmínky, po jejichž splnění může být zvíře vlastníkovu vráceno. Náhradní péči poskytuje osoba k tomu způsobilá — pečovatel, tj. ten, kdo má zkušenost s chovem daného druhu zvířete, a to na základě smlouvy uzavřené s obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Jelikož zvíře pobývá po určitou dobu mimo sféru vlivu vlastníka, je třeba vyjasnit, co se stane s případnými užitky, produkty či mláďaty zvířete. Obecně podle ustanovení § 28b odst. 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání se stávají veškeré produkty zvířete vlastnictvím pečovatele, výjimka je stanovena pro mláďata narozená během náhradní péče, která podléhají také rozhodnutí o náhradní péči a podle stanovených podmínek se pak vrací původnímu vlastníkovu zvířete.

Vedle náhradní péče najdeme v zákoně ještě tzv. předběžnou náhradní péči. Rozhodnutí o ní slouží k rychlému zásahu při týrání zvířete, které lze díky tomuto institutu pohotově odebrat z dosahu osoby, která jej týrá. Předběžná náhradní péče se využívá v případě, že lze předpokládat rozhodnutí o propadnutí nebo zabrání týraného zvířete, případně o umístění týraného zvířete do náhradní péče. Rozhodnutí o předběžné náhradní péči je ihned vykonatelné a zvíře může být odebráno a do péče umístěno, i když chovatel zvířete nebyl přítomen u vyhlášení rozhodnutí a u odebírání zvířete.¹³⁰

8.1.3 Řízení o správních deliktech

K řízení o přestupcích a jiných správních deliktech jsou v prvním stupni příslušné obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Z tohoto pravidla existuje výjimka pro řízení týkající se porušení povinnosti vyplývající z obecně závazné vyhlášky obce, takové případy projednává v prvním stupni příslušná obec. Obecní úřady jsou povinny si vyžádat odborné vyjádření krajské veterinární správy, které je závazné. Adekvátního

¹³⁰ Ustanovení § 28c tamtéž.

potrestání a včasného zásahu proti týrání zvířete je tedy možné dosáhnout jen ve spolupráci těchto dvou orgánů. Vyjádření se však nevyžaduje v řízení o nesplnění povinnosti učinit opatření proti úniku zvířete a v případě, že je řízení zahájeno z podnětu krajské veterinární správy a v něm je již vyjádření obsaženo.¹³¹

Řízení může být zahájeno na základě obcí učiněných zjištění, podnětů občanů či samotné veterinární správy. Obecní úřad musí veškeré podněty krajské veterinární správy projednat a do jednoho měsíce od podání podnětu ji písemně informovat o opatřeních, které úřad učinil. Krajské veterinární správě jsou také zasílána veškerá rozhodnutí obecního úřadu bez ohledu na to, z čího podnětu bylo řízení zahájeno.¹³² Tato informační povinnost vůči veterinární správě má význam pro přehled o dodržování povinností a také pro přidělování dotací z evropských i národních programů, které je vázáno mimo jiné na dodržování *welfare* hospodářských zvířat; případné nedostatky v této oblasti mohou vést i k odnětí dotace.¹³³

Ke správnému zhodnocení nakládání se zvířetem a dodržování stanovených povinností je především nutné vidět místo, kde je zvíře chováno, a vidět zvíře samotné. Proto jsou zaměstnanci příslušných správních orgánů dle ustanovení § 25 zákona na ochranu zvířat proti týrání oprávněni vstupovat do objektů, kde jsou zvířata chována, a chovatelé jsou povinni poskytovat dostatečnou součinnost, spočívající i ve věcné pomoci či pomoci při manipulaci se zvířetem. V případě neumožnění vstupu do objektu za zvířetem může být chovateli udělena pokuta za přestupek či správní delikt až do výše 50 000 Kč, případně může být nařízeno předvést zvíře, což se ale pro správné zhodnocení nakládání se zvířetem nejeví jako dostačující, protože na pohodu daného zvířete bude mít vliv především prostředí, ve kterém se běžně pohybuje, a které je tedy nutné posoudit. Problematická je situace, kdy je zvíře chováno v prostoru, který je zároveň obydlím. Obydlí je dle čl. 12 Listiny základních práv a svobod nedotknutelné a vstupovat do něj bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí, lze v zásadě pouze pro účely trestního řízení na příkaz soudce k domovní prohlídce a dle zákona o Policii ČR v zájmu ochrany života, zdraví či práv a svobod osob a kvůli odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Navíc je pojem obydlí vykládán velice extenzivně a spadá do něj nejen byt či dům, ale například i oplocená zahrada či

¹³¹ Ustanovení § 24a odst. 5 a § 28 odst. 6 tamtéž.

¹³² Ustanovení § 24a odst. 4 tamtéž.

¹³³ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. s. 382.

rekreační chalupa. Podle nynější právní úpravy je bez souhlasu obyvatele tedy téměř nemožné se do obydlí v zájmu týraného zvířete dostat, výjimkou je, pokud by šlo o takovou intenzitu týrání dosahující závažnosti trestného činu. Pak by byl vstup vzhledem k závažnému ohrožování veřejného pořádku páčáním trestného činu možný, zároveň je ale problematické stanovit závažnost jednání ještě před tím, než je možné zvíře a prostředí, kde žije, vidět a proto bude v praxi počínání policistů spíše zdráhavé.¹³⁴

Řízení o správních deliktech je tedy v mnoha ohledech problematické. V první řadě je mnohdy velice obtížné vůbec zjistit stav, v jakém se zvířata nachází, a zda dochází k porušování zákonných ustanovení, pokud vlastník nebo ten, u koho jsou zvířata chována, neposkytuje potřebnou součinnost. Pokuty nemusí být vždy účinným prostředkem donucení k plnění povinností. Druhé ztížení vedení řízení spočívá v nutnosti spolupráce dvou orgánů, a to krajské veterinární správy, která má v řízení zajišťovat potřebný stupeň odbornosti v posuzování jednání osob, a obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který vydává rozhodnutí ve věci a jehož zapojení do řízení bývá odůvodňováno bližší znalostí místa, a tudíž lepším předpokladem vhodně rozhodnout o případných opatřeních a sankcích. Toto rozdělení pravomocí mezi dva orgány vede nepochybně ke zdlouhavosti a neefektivnosti řízení. Celková neefektivnost tohoto rozdvojeného modelu byla řešena i v souvislosti s poslední novelizací zákona na ochranu zvířat proti týrání, avšak ke změně nakonec nedošlo. Uvažovalo se o tom, že by řízení nadále měly na starosti pouze krajské veterinární správy, avšak ty stejně jako obce argumentovaly proti, a to kvůli finanční zátěži, a také proto, že nemají potřebnou znalost poměrů v daném místě, zatímco obce dle jejich názoru ano. Nedošlo tedy ke shodě na tom, kdo by měl jako jediný orgán o správních deliktech rozhodovat a nedošlo k žádné změně, která by řízení zefektivnila. Zároveň lze spatřovat neochotu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností využívat nástrojů, které jim zákon na ochranu zvířat proti týrání poskytuje a které reálně řeší situaci týraného zvířete, protože jsou často spojeny s náklady, které, pokud je obec nedokáže od odpovědné osoby vymoci, musí nést sama. Zároveň také vyvstává praktická otázka v souvislosti právě především s hospodářskými zvířaty, a to kam je případně umístit či do čí péče. Pro tato zvířata nejsou běžně zřizovány útulky, jako je tomu u menších zvířat (kočky, psi), a požadavky

¹³⁴ Tamtéž, s. 383–384.

na vhodného chovatele, kterému by zvíře mohlo být svěřeno do péče, jsou podstatně vyšší, a tudíž je možností méně. Spolupráce s vhodnou organizací, jež by disponovala potřebnými prostory, neexistuje, a tak je v praxi v podstatě nemožné využívat všech dostupných právních nástrojů k ochraně zvířat.¹³⁵

8.2 Trestněprávní odpovědnost

Trestné činy, kterých se lze dopustit v oblasti ochrany zvířat, nalezneme v Hlavě VIII nazvané Trestné činy proti životnímu prostředí, kam spadají právě i činy vedené proti zvířatům.

Základním trestným činem ochrany zvířat proti týrání je trestný čin týrání zvířat, zakotvený v ustanovení § 302. Objektivní stránka trestného činu týrání zvířat spočívá v týrání zvířete pachatelem zvláště surovým nebo trýznivým způsobem či surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Pojem zvíře ani týrání trestní zákoník nedefinuje a vychází z definic zavedených v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. Za zvláště surový nebo trýznivý způsob týrání se považuje vystavení zvířete mimořádným fyzickým či psychickým útrapám a bolesti, které podstatně překračují běžné útrapy. Ke spáchání činu veřejně dojde, pokud je spáchán před nejméně třemi osobami současně přítomnými¹³⁶, a za místo veřejnosti přístupné se považuje takové, kam má přístup široký okruh individuálně neurčených osob, bez ohledu na případnou omezenost vstupu v daných hodinách nebo na přístup pouze veřejnosti určitého druhu (př.: les, městský park, zoologická zahrada), důležitá je možnost veřejnosti vidět nebo slyšet jednání pachatele. K týrání zvířete na místě veřejnosti přístupném může dojít i v soukromém prostoru s podmínkou, že veřejnost mohla takové jednání negativně vnímat, tím, že jej viděla nebo slyšela z jiného veřejnosti přístupného místa¹³⁷ (např. z ulice). Přísnější postih pachatele je spojen se speciální recidivou, to znamená, pokud již byl za týrání zvířat v posledních třech letech odsouzen či potrestán, dále také v případě, že by zvířeti způsobil trvalé následky nebo

¹³⁵ Bod 3.3 Sněmovního tisku 582. Viz Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk 582*. [online] [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=82295>>.

¹³⁶ Ustanovení § 117 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011.

dokonce smrt. Ještě přísnější je postih v případě, kdy by se pachatel dopustil týrání na větším počtu zvířat (za větší počet se považuje nejméně sedm zvířat¹³⁸).

Novelizací v roce 2009 byl pak zakotven další trestný čin, jehož objektem je zájem na ochraně života a zdraví zvířat, a to trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 trestního zákoníku), k tomuto došlo v reakci na případy, ke kterým často docházelo v praxi a které se vyznačovaly tím, že osoby, které měly o zvíře pečovat, tak z různých důvodů nečinily a nechaly jej bez řádné péče, kdy zvíře strádalo hladem, žízní a také vystavením nevhodným vnějším vlivům. Pachatel se dopustí zanedbání péče o zvíře z nedbalosti tím, že zanedbá péči o zvíře, o které je povinen se starat, a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví či smrt. Přísnější trest hrozí tomu, kdo se tohoto dopustí na větším počtu zvířat. Pachatelem na rozdíl od trestného činu týrání zvířat nemůže být kdokoli, ale pouze osoba, která měla povinnost se o zvíře starat, ať už z důvodu, že je majitelem zvířete či jiných (např.: pracovník záchranné stanice, zoologické zahrady apod.).¹³⁹

Pro ochranu hospodářských zvířat má význam také trestný čin neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat (§ 305 trestního zákoníku), a to především skutková podstata upravená v ustanovení § 305 odst. 2 trestního zákoníku, jejíž objektivní stránku naplní ten, „*kdo v rozporu s jiným právním předpisem (veterinární zákon a zákon o léčivech) používá léčiva za účelem zvýšení užitečnosti hospodářských zvířat nebo je za tím účelem vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává*“¹⁴⁰. Tento trestný čin má chránit jak člověka před případnými nepříznivými vlivy daných léčiv, tak životní prostředí a v neposlední řadě právě hospodářská zvířata.

Posledním trestným činem důležitým pro *welfare* zvířat je šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306 trestního zákoníku). Toho se dopustí ten, „*kdo způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských zvířat nebo volně žijících zvířat*“¹⁴¹, přičemž stačí pouhá nedbalost, nevyžaduje se úmysl.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, ISBN 9788087576649. s. 784–786.

¹⁴⁰ Ustanovení § 305 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴¹ Ustanovení § 306 odst. 1 tamtéž.

U všech vyjmenovaných trestných činů může být pachatelem pouze fyzická osoba, právnické osoby být pachatelem nemohou¹⁴², což by podle mého názoru mělo být změněno, zejména v případě velkochovů hospodářských zvířat by taková změna mohla vést k efektivnějšímu postihu protiprávního jednání a vyšší ochraně hospodářských zvířat.

Trestněprávní odpovědnost je pak právním řádem zakotvena pro takové případy, kdy jednání osoby má již natolik závažnou povahu, že důsledky plynoucí pouze z odpovědnosti za správní delikty by nebyly dostačující. Za zvlášť závažná jednání proti zvířatům, která již budou splňovat znaky daných trestných činů, tak lze uložit i trest odnětí svobody, což svědčí o míře nebezpečnosti, jež je těmto jednáním společností přikládána. U jednotlivých trestných činů jsou pak konkrétně vyjmenované tresty odnětí svobody (při naplnění kvalifikovaných skutkových podstat může být tento trest uložen až na dobu 5 let), zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Dále lze uložit samostatně některý z trestů uvedených v ustanovení § 53 odst. 2 trestního zákoníku¹⁴³. K řízení o těchto trestných činech v prvním stupni je příslušný okresní soud¹⁴⁴ a pachateli mohou být pouze fyzické osoby.

8.3 Odpovědnost právnických osob při ochraně zvířat proti týrání

Problematika odpovědnosti právnických osob a jejich možného postihu je v této oblasti velkým tématem. K zanedbávání zvířat dochází nejčastěji ve velkochovech, kde má nevhodné jednání dopad na velké množství zvířat a možnost postihu právnických osob by zpravidla vedla k poskytnutí ochrany většině týraných zvířat. V právní úpravě správní odpovědnosti najdeme ustanovení § 28 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání, možnost zbavení odpovědnosti právnické osoby za správní delikt, pokud právnická osoba prokáže, že vynaložila veškeré možné úsilí, které lze požadovat, k tomu, aby porušení povinnosti zabránila. Takto je stanovena tedy možnost, že

¹⁴² Srov. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ „*Domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu lze uložit samostatně, i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví.*“ Viz § 53 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁴ Ustanovení § 16 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

právnícká osoba vůbec nebude sankcionovaná. V trestněprávní oblasti právnické osoby za zmíněné trestné činy neodpovídají vůbec. Takováto úprava, právě vzhledem k množství zvířat ve velkochovech, není dle mého názoru dostačující a právnické osoby by bezpochyby měly být těmi, které lze postihnout za zanedbávání či špatné nakládání s hospodářskými zvířaty. Nyní (duben 2016) to však vypadá, že k této změně přeci jen dojde. V Senátu Parlamentu ČR je projednávána novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která by měla trestněprávní odpovědnost právnických osob podstatně rozšířit a to právě i na trestné činy, které mají škodlivé dopady na zvířata, uvedené výše¹⁴⁵.

8.4 Informace o prováděných kontrolách

Státní veterinární správou jsou každoročně vydávány informace o programu ochrany zvířat. Podle posledního dostupného dokumentu (k březnu 2016), tj. Informačního bulletinu shrnujícího kontroly prováděné během roku 2014, tvořily základ kontrolní činnosti kontroly plánované. Celkem bylo provedeno 7 972 kontrol, z toho 4 041¹⁴⁶ tvořily kontroly hospodářských zvířat provedené v 1 467 provozovnách chovatelů. Náplní kontrol bylo posuzování vhodnosti stájí a jiných prostor, kde jsou zvířata chována, dodržování pravidel při přepravě, a také při porážení zvířat.¹⁴⁷

V oblasti správného ustájení a vhodnosti jiných prostor, kde se zvířata nachází, bylo zjištěno nejvíce závad. Veterinární správa dokonce podala 7 podnětů k zahájení trestního řízení z celkového počtu devíti stíhaných osob pro trestný čin týrání zvířat v daném roce. Závady nejčastěji spočívaly v nezajištění dostatečného množství výživy a především vody, nechránění zvířat před nepřízní počasí či v nedostatečných opatřeních proti úniku zvířat.¹⁴⁸ V rámci vnitrostátní i mezinárodní přepravy bylo provedeno celkem 640 kontrol, Zjištěné nedostatky spočívaly hlavně v nesrovnalostech

¹⁴⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk 304*. [online] [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=304>>.

¹⁴⁶ Viz Příloha č. 4 Výsledky kontrol podle skupin zvířat v roce 2014.

¹⁴⁷ *Informační bulletin Státní veterinární správy: Informace o programu ochrany zvířat Situace v roce 2014*. 2015, č. 4. s. 10. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/svs/portal/pohoda-zvirat-welfare/program-ochrany-zvirat/animal-welfare-2014.html>>.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 13.

v dokladech a nesprávně vybavených vozidlech pro přepravu zvířat (málo podestýlky, nevhodné přepážky apod.). Hospodářská zvířata byla kontrolována pouze v rámci silniční přepravy (mimo silniční přepravu byla ještě provedena kontrola letecké přepravy, a to ve dvou případech přepravy zvířat zájmových). Kontrola přepravy byla rozdělena na tři typy, a to „*cílené kontroly v místě odeslání a kontroly na jatkách (typ 1), kontroly během cesty (typ 2) a kontroly dokumentace po ukončení dlouhotrvající cesty a kontroly v sídle firmy (typ 3)*“.¹⁴⁹ Při porážení zvířat se kromě kontrol prováděných na jatkách dohlíželo také na 81 případů porážení zvířat mimo jatka (např.: domácí porážky skotu). V roce 2014 Ministerstvo zemědělství udělilo 13 provozovněm jatek povolení provádět rituální porážky pro potřeby evidovaných církví a církevních sdružení a také tyto porážky podléhaly kontrolní činnosti. Z celkového počtu 582 kontrol na jatkách byly však pouze při 13 kontrolách nalezeny závady a při kontrolách provádění rituálních porážek z hlediska souladu s právní úpravou a veterinárními podmínkami nebyly zjištěny dokonce závady žádné.¹⁵⁰

Shrnutí

Porušování právních předpisů týkajících se ochrany hospodářských zvířat proti týrání může založit odpovědnost dvojího typu. První z nich je odpovědnost správní, která vyplývá zejména z porušování povinností stanovených samotným zákonem na ochranu zvířat proti týrání, případně z doplňující úpravy veterinárního zákona. V zákoně na ochranu zvířat proti týrání najdeme právní úpravu přestupků i správních deliktů právnických osob a podnikajících fyzických osob, sankcí, které lze za tyto delikty ukládat, dále zvláštních opatření a kompetentních orgánů. Specifikem právní úpravy ochrany zvířat proti týrání je skutečnost, že se na správním řízení podílejí dva orgány: obecní úřad obce s rozšířenou působností, který v dané věci rozhoduje, a krajská veterinární správa, jejíž odborné vyjádření je pro obecní úřad závazné, a která také může dát k zahájení řízení podnět. K rozhodnutí ve věci je tedy třeba spolupráce obou orgánů, což je v praxi jistě mnohdy složité a rychlost řízení je omezena. Naproti tomu ale krajská veterinární správa zajišťuje určitou odbornost posuzování daných jednání a jejich vlivů na zvíře, kterou jistě samotné obecní úřady obcí s rozšířenou

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 14.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 16–19.

působností nemohou zajistit. Svěření příslušné pravomoci jen jednomu orgánu by ale jistě zjednodušilo a urychlilo tato řízení. O takovém sjednocení se uvažovalo i v rámci přijímání poslední novely zákona na ochranu zvířat proti týrání, nebylo však dosaženo konsensu na vhodném provedení, a tak zůstal tento rozdvojený model zachován.

Druhým typem odpovědnosti může být odpovědnost trestněprávní. Trestně odpovědní jsou pachatelé za nejzávažnější případy týrání zvířat, kdy by pouhé správní trestání bylo vůči takovému jednání nepřiměřené. Trestných činů týkajících se ochrany hospodářských zvířat se může pachatel dopustit jejich úmyslným týráním, postihováno je také zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat a šíření nakažlivé nemoci zvířat. Nevýhodou trestní odpovědnosti je, že lze za tyto trestné činy postihovat pouze osoby fyzické, nikoli právnické.

Z informací poskytnutých Státní veterinární správou pak vyplývá, že naprostá většina případů porušování povinností vůči hospodářským zvířatům je posuzována v rámci správního řízení a k nejčastějším pochybením dochází v oblasti zajištění vhodného ustájení a vybavenosti jiných prostor, kde se zvířata nachází.

9. Závěr

Cílem mé práce bylo především podat ucelený přehled o situaci ochrany hospodářských zvířat proti týrání, o právní úpravě týkající se této problematiky, a to vnitrostátní, evropské i mezinárodní, a také o historických aspektech, které měly vliv na její stávající podobu.

Pro ochranu hospodářských i jiných zvířat považuji za důležité klást důraz na to, aby o zvířatech bylo smýšleno nikoli jako o věcech, ale jako o bytostech žijících vedle lidí, které jsou stejně jako lidé schopné trpět bolestí, stresem i dalšími útrapami, právě tak jako jsou schopné cítit radost a spokojenost. V tomto ohledu považuji za zásadní proces dereifikace zvířat, ke kterému spolu s rekonstrukcí soukromého práva došlo a který postavil na jisto, že zvířata jsou cítícími bytostmi. V první kapitole práce se kromě právního statusu zvířat věnuji také obsahu pojmu zvíře a hospodářské zvíře. Je přinejmenším matoucí, že obsah pojmu zvíře se v právních předpisech různí a mnohdy není jasné, které zvíře pod danou úpravu spadá a které nikoli. Obecně lze uzavřít, že vždy jsou chráněni obratlovci. Ale jelikož například hmyz, může zemřít v důsledku působení stresových faktorů a u hlavonožců je zase prokázána schopnost cítit bolest, je pak otázkou, zda je takto omezené pojetí pojmu zvíře dostatečné.

Za zajímavý pokládám proměnlivý vztah člověka ke zvířeti, který se i nyní neustále vyvíjí a osciluje mezi tím, zda zvíře považovat pouze za zdroj různých produktů nebo i za bytost, která si zaslouží respekt, mnohdy i obdiv, a především vhodné zacházení a péči. Hospodářská zvířata jsou ze své podstaty chována, aby z nich člověk měl nějaký užitek, o to složitější je u této kategorie zvířat prosadit dodržování alespoň minimální úrovně jejich ochrany, ale o to nutnější je právě pro tuto kategorii zvířat ochranu zajistit. Celá druhá kapitola práce se snaží nastínit různé pohledy na přístup k ochraně zvířat objevující se během historie lidstva. Tento přístup ovlivňovala řada aspektů, jako například víra v nadpřirozené schopnosti zvířat, získání převahy nad zvířaty v souvislosti s jejich domestikací, náboženství, v jejichž zájmu byla zvířata obětována bohům či naopak chráněna kvůli víře v reinkarnaci, dále ho ovlivnily různé myšlenkové směry a také blízkost, s jakou se veřejnost dostávala do kontaktu se zvířaty.

Právě bezprostřední poznání toho, jak je s hospodářskými zvířaty jednáno, vedlo ve značné míře k přijetí prvních právních předpisů, které se snažily zakotvit určité normy pro jejich ochranu a péči o ně. Ve Velké Británii, kde se přímo ve velkých

městech nacházela jatka, aby bylo zajištěno zásobování, došlo poprvé k výraznému obratu smýšlení lidí, protože byli přítomni každodennímu utrpení hospodářských zvířat, a tak si uvědomovali, že jde opravdu o cítící tvory, kterým je třeba určitou míru ochrany poskytovat. Stejně tak tento názor sílil spolu s rozvojem pokusů na zvířatech, kdy z jejich projevů začalo být nepochybné, že mohou cítit bolest i strach. Velká Británie se z těchto důvodů stala v 19. století první zemí, kde byl přijat moderní zákon na ochranu zvířat, konkrétně skotu a koní. Zpočátku se právní úprava týkala především právě hospodářských zvířat, u kterých bylo týrání a špatné zacházení nejvýraznější.

Třetí kapitola popisuje také počátky právní úpravy na našem území, která byla až do období Protektorátu Čechy a Morava silně neuspokojivá a kladla důraz pouze na postih týrání, které bylo spojeno s veřejným pohoršením, důležitá tedy nebyla primárně situace samotného zvířete. Za období Protektorátu, stejně jako v německé Třetí říši, byla vytvořena komplexní právní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání, která chránila zvířata pro ně samotné, bez ohledu na to, zda k týrání docházelo veřejně či nikoli. Tato již moderní a ucelená právní úprava byla ovšem po roce 1945 nahrazena úpravou orientující se na výkon a produkci ve všech oblastech. Se zvířaty tedy bylo nakládáno hlavně způsobem vedoucím k vysoké produkci, což je do značné míry neslučitelné s požadavkem zajištění *welfare* zvířat. Po roce 1989 se společnost naštěstí opět obrátila k etičtějšímu způsobu smýšlení, což se projevilo i na legislativní úrovni, kde došlo k přijetí zásadního právního předpisu, zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který je stěžejním předpisem přímé ochrany hospodářských i jiných zvířat i v současné době.

V další kapitole jsem se zabývala nadnárodní právní úpravou, která má z hlediska dnešního globálního, propojeného světa velký význam. Úprava problematiky ochrany hospodářských zvířat však existuje pouze na regionální evropské úrovni, kde se tímto tématem zabývá Rada Evropy, v jejímž rámci byl přijat celý systém úmluv za účelem ochrany zvířat. Celosvětového konsensu se dle mého názoru v této oblasti pravděpodobně v dohledné době nedočkáme, neboť vysoká úroveň ochrany zvířat je snadněji dosažitelná v ekonomicky vyspělých a zaopatřených společnostech, na rozdíl od problematických podmínek v zemích tzv. globálního Jihu. Důležitá je v tomto ohledu vzdělanost osob, které se zvířaty přichází do styku, dále také dostatečné technické zázemí nebo hygienické prostředí, které však dosud nemají v plné míře zajištěné ani někteří lidé.

Právní řád České republiky je díky členství v Evropské unii silně ovlivněn její právní úpravou, a proto bylo nutné pojednat také o ní. Tato právní úprava vychází z úmluv Rady Evropy a *welfare* zvířat je jako důležitý cíl Evropské unie zakotven v jejím primárním právu. Smlouva o fungování Evropské unie v článku 13 zdůrazňuje nutnost zohledňovat dobré životní podmínky zvířat při utváření jednotlivých politik unie. Toto ustanovení hodnotím jako velice stručné, které je navíc oslabeno možností výjimek s ohledem na náboženské či kulturní tradice, nicméně i tak považuji činnost Evropské unie v tomto ohledu za významnou. Důležitá je dle mého názoru také její spolupráce s nevládními subjekty působícími v této oblasti, stejně jako postupná novelizace a úpravy existující sekundární právní úpravy, které se snaží promítnout do právních nástrojů nové poznatky.

Dále se zaměřuji na právní úpravu v České republice, která je dle mého názoru rozsáhlá a především v oblasti nepřímé ochrany velice roztříštěná, a také podávám přehled soustavy orgánů ochrany zvířat. Nakonec se soustředím na problematiku správní i trestní odpovědnosti. Podrobněji rozebírám především stěžejní předpis, jímž je již zmiňovaný zákon na ochranu zvířat proti týrání, který definuje, jaká jednání jsou týráním, a výslovně je zakazuje, stejně tak jako zakazuje propagaci týrání. Česká právní úprava *welfare* zvířat vychází z velké části z evropského práva a myslím, že její úroveň je v zásadě dostačující. Problém spatřuji spíše v praxi, kde není důsledně postihováno protiprávní jednání, minimálně z hlediska výše ukládaných sankcí. V oblasti správního řízení působí komplikace rozdělení pravomocí mezi dva orgány, a to mezi obecní úřady obcí s rozšířenou působností, které jsou příslušné k projednávání správních deliktů a rozhodování o nich, a krajskou veterinární správu, která má, jakožto odborný orgán v dané oblasti, rozhodující slovo pro posouzení, zda došlo k týrání zvířete či nikoli. Další nedostatek vidím v právní úpravě trestní odpovědnosti, kdy nelze stíhat právnické osoby, které mají na ochranu hospodářských zvířat možná větší vliv než fyzické osoby. V současné době (duben 2016) je však v Senátu Parlamentu ČR projednávána novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která by měla změnit vymezení trestných činů, kterých se mohou právnické osoby dopustit, a mezi takové trestné činy by měl být zařazen i trestný čin týrání zvířat. To bych považovala za stěžejní pro zvýšení úrovně ochrany hospodářských zvířat proti týrání, a proto doufám, že ke změně tohoto zákona dojde.

Stav úrovně ochrany hospodářských zvířat rozhodně není definitivní. Neustále dochází k novelizacím právních předpisů, přijímání nových právních předpisů i nezávazných deklarácí a doporučení. Změnu přístupu v nahlížení na zacházení s hospodářskými zvířaty můžeme sledovat i ve společnosti jako takové. Stále více lidí mění z etických důvodů své stravovací návyky a zajímá se o původ a způsoby výroby a zpracování potravin a také o *welfare* zvířat poskytujících mléko, maso či jiné živočišné produkty. Vegetariánství je již zažitým stravovacím způsobem, v posledních letech přibývá také veganů, kteří se zříkají nejen masa, ale všech živočišných produktů, a to nejen v potravě. Zároveň se na *welfare* hospodářských zvířat zaměřují i vědci, kteří pracují na metodách výroby masa ze svalových buněk odebraných zvířatům bezbolestnou biopsií. Takto má dojít k produkci masa, které nevyžaduje usmrcování zvířat a jehož výroba je udržitelná i z hlediska životního prostředí, protože kromě špatného vlivu velkochovů na podmínky, ve kterých hospodářská zvířata žijí, přispívá chov hospodářských zvířat také k produkci emisí skleníkových plynů. V roce 2013 takto došlo k „vypěstování“ prvního hovězího hamburgeru a podle informací ze stránek Maastrichtské univerzity, pod jejíž záštitou tento výzkum probíhá, by obdobně vyrobené maso mohlo být uvedeno do prodeje již do 10 let¹⁵¹. Z výše popsaného vyplývá, že *welfare* hospodářských zvířat a jejich ochrana proti týrání jsou vedle legislativců tématem i pro vědce či veřejnost, a tak se snad hospodářská zvířata dočkají brzy zase o něco vyšší úrovně ochrany a příznivějších životních podmínek.

¹⁵¹ *Cultured beef. Frequently asked questions*. [online] © 2015 Maastricht University [cit. 2016-02-21].

Dostupné z: <<http://culturedbeef.net/faqs/>>.

Použité zdroje

Literatura

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 3. Praha: Leges, 2013, ISBN 9788087576649.
- CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2013, ISBN 978-80-7387-607-4.
- KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, ISBN 978-80-200-1904-2.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074005299.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5., podstatně upr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, ISBN 978-80-210-4474-6.
- MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013, ISBN 978-80-200-2317-9.
- PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-763-8.
- RÁDL, Emanuel. *Dějiny biologických teorií novověku*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006, ISBN 80-200-1394-6.
- SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust*. Vyd. 1. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2003, ISBN 80-86569-49-7.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, ISBN 978-80-7380-334-6.
- *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*. Vyd. 11. Praha: Česká biblická společnost, 2005, ISBN 80-85810-37-9.

Právní předpisy

a) Ústavní zákony a zákony:

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (veterinární zákon).
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (plemenářský zákon).
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 187/1950 Sb., o zdokonalení živočišné výroby (zrušeno dnem 26. 6. 1961).
- Zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní (zrušeno dnem 1. 7. 1961).
- Zákon č. 66/1961 Sb., o veterinární péči (zrušeno dnem 1. 1. 1988).
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (zrušeno dnem 1. 1. 2010).
- Zákon č. 87/1987 Sb., o veterinární péči (zrušeno dnem 28. 9. 1999).
- Zákon č. 557/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon (zrušeno dnem 1. 1. 2010).

b) Podzákonné právní předpisy

- Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemístování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností.
- Vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů.
- Vládní nařízení č. 106/1939 Sb., o ochraně zvířat proti týrání, v původním znění.

- Vyhláška ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 154/1961 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o veterinární péči (zrušeno dnem 1. 1. 1988).

c) Související

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <<https://www.obczan.cz/zakon/noz/cast-prvni/hlava-iv/dil-1?do=detail-item-1434-comments-item-295-switchExpanded>>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online] © 2009-2015 [cit. 2015-11-21] Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf>.
- Vládní návrh Zákona o ochraně zvířat proti týrání z roku 1935 s důvodovou zprávou dostupný z webových stránek Senátu ČR: [online]. © 2015 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0041_00.htm>.

d) Právo EU

- Protokol (č. 33) o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat (1997) Úř. věst. C 321 E, 29. 12. 2006.
- Smlouva o fungování Evropské unie Úř. věst. C 326, 26. 10. 2012.
- Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97.
- Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování.
- Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu.
- Směrnice Rady 2007/43/ES ze dne 28. června 2007 o minimálních pravidlech pro ochranu kuřat chovaných na maso.
- Směrnice Rady 98/58/ES ze dne 20. července 1998 o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.

- Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 23. ledna 2006 o akčním plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat 2006–2010 (KOM(2006)13) [online] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52006DC0013>>.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o strategii Evropské unie v oblasti ochrany a dobrých životních podmínek zvířat pro období 2012 - 2015 (KOM/2012/06 v konečném znění) ze dne 15. 2. 2012. [online] [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:57576a43-59e3-4e99-aa3a-517b34804bc2.0003.03/DOC_2&format=PDF>.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. 11. 2015 [online] 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0417&language=CS&ring=P8-RC-2015-1278>>.

e) *Úmluvy Rady Evropy*

- Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě (revidované znění).
- Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.
- Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat.

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011.

Internetové zdroje

- *Cultured beef. Frequently asked questions.* [online] © 2015 Maastricht University [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <<http://culturedbeef.net/faqs/>>.
- *Details of Treaty No. 087. European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/087>>.
- *Details of Treaty No. 102. European Convention for the Protection of Animals for Slaughter.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/102>>.

- *Details of Treaty No. 145. Protocol of Amendment to the European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/145>>.
- *Details of Treaty No. 165. European Convention for the Protection of Animals during International Transport.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/065>>.
- *Details of Treaty No. 193. European Convention for the Protection of Animals during International Transport (Revised).* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/193>>.
- Eurogroup for animals. *Our vision.* [online] © 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <<http://www.eurogroupforanimals.org/our-vision/>>.
- European Commission. *Animals. Animal welfare.* [online] 17. 2. 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/index_en.htm>.
- European Commission. *Animals. International issues.* [online] 17. 2. 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/international/index_en.htm>.
- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 087.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/087/signatures?p_auth=bihOqcwW>.
- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 065.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/065/signatures?p_auth=bihOqcwW>.
- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 193.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/193/signatures?p_auth=bihOqcwW>.
- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 102.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/102/signatures?p_auth=bihOqcwW>.

- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 123.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/123/signatures?p_auth=bihOqcwW>.
- *Chart of signatures and ratifications of Treaty 125.* [online] © Council of Europe 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/125/signatures?p_auth=bihOqcwW>.
- CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Etika ochrany zvířat.* s. 4, [online]. © 2006 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <<http://www.ochranazvirat.cz/11/czech/rubrika/ochrana-a-prava-zvirat/>>.
- *Informační bulletin Státní veterinární správy: Informace o programu ochrany zvířat Situace v roce 2014.* 2015, č. 4., s. 10 a příloha 1. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/svs/portal/pohoda-zvirat-welfare/program-ochrany-zvirat/animal-welfare-2014.html>>.
- MACHEK, Jiří. *Vyjádření k častým chybám ve správních řízeních o správních deliktech (včetně přestupků) podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.* Ze dne 25. 2. 2011. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-12-5] Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/105889/Caste_chyby_sprav_del.pdf>.
- MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství.* Ze dne 21. 1. 2010. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-27] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/preprava-zvirat/informace-z-ooz-preprava/>>.
- MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, včetně koní, z hlediska ochrany zvířat.* Ze dne 5. 2. 2009. [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-27] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/preprava-zvirat/informace-z-ooz-preprava/>>.
- *Ochrana zvířat. Přeprava zvířat.* [online]. © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/legislativa/predpisy-rady-evropy/preprava-zvirat/>>.

- *Ochrana zvířat. Ústřední komise pro ochranu zvířat.* [online]. © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/ustredni-komise-pro-ochranu-zvirat/>>.
- OIE. *Objectives.* [online] © OIE 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <<http://www.oie.int/about-us/our-missions/>>.
- OIE. *OIE's achievements in animal welfare.* [online] © OIE 2016 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <<http://www.oie.int/en/animal-welfare/animal-welfare-key-themes/>>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk 304.* [online] [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=304>>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk 582.* [online] [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=82295>>.
- Stálá mise České republiky při Radě Evropy ve Štrasburku. *ČR v RE – základní informace.* [online] [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/coe.strasbourg/cz/ceska_republika_a_rada_evropy/zakladni_informace/index.html>.
- Státní veterinární správa. *Nepřímá ochrana zvířat proti týrání.* [online] © 2009-2015 Ministerstvo zemědělství [cit. 2015-11-14] Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/svs/portal/pohoda-zvirat-welfare/pravni-predpisy/neprima-ochrana-zvirat-proti-tyrani/>>.

Přílohy

Příloha č. 1

Ukázka propagandistické ilustrace z roku 1932

Zdroj: SAX, Boria. *Zvířata ve Třetí říši: domácí mazlíčci, obětní beránci a holocaust.*

1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2003, 255 s. Aliter (Dokořán). ISBN 80-86569-49-7. s. 60.

Příloha č. 2

Seznam předpisů přímé ochrany zvířat proti týrání

Zdroj: Informační bulletin Státní veterinární správy: Informace o programu ochrany zvířat Situace v roce 2014. 2015, č. 4. s. 5.

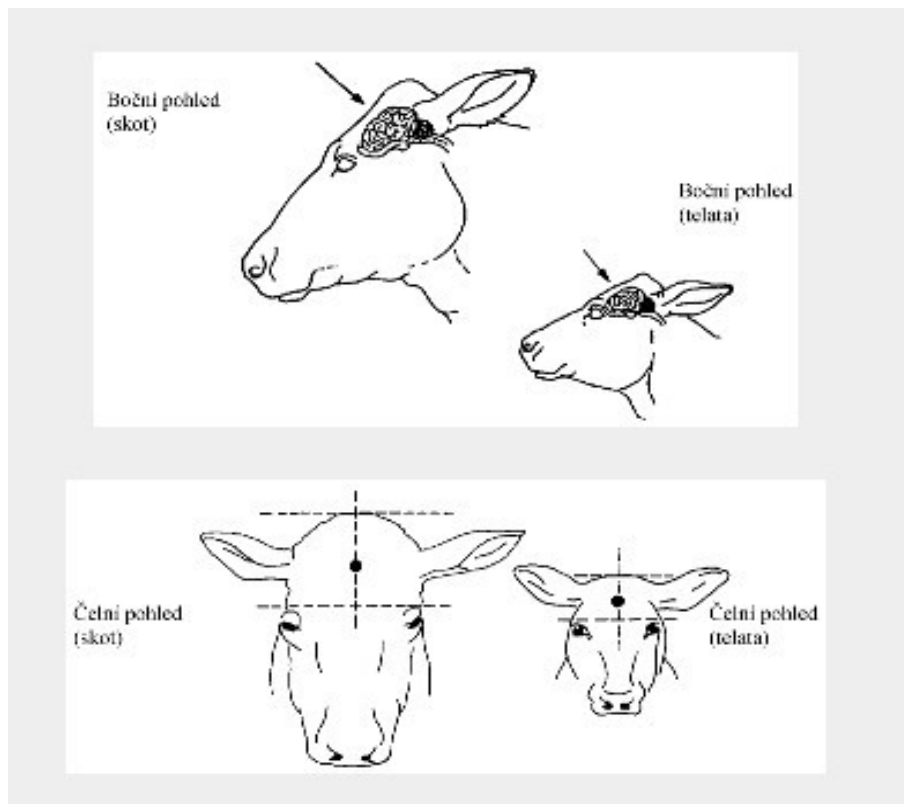
Přímá ochrana zvířat proti týrání je obsažena v těchto právních předpisech:

- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění zákona č. 162/1993 Sb., zákona č. 193/1994 Sb., zákona č. 243/1997 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 30/1998 Sb., zákona č. 77/2004 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 77/2006 Sb., zákona č. 312/2008 Sb., zákona č. 291/2009 Sb., zákona č. 308/2011 Sb. a zákona č. 359/2012 Sb.,
- Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb., vyhlášky č. 464/2009 Sb., vyhlášky č. 78/2012 Sb. a vyhlášky č. 22/2013 Sb.,
- Vyhláška č. 346/2006 Sb. o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat,
- Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, ve znění vyhlášky č. 205/2011 Sb.,
- Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, ve znění vyhlášky č. 22/2013 Sb.,
- Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu, ve znění vyhlášky č. 22/2013 Sb.,
- Vyhláška č. 418/2012 Sb. o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění vyhlášky č. 34/2013 Sb.,
- Vyhláška č. 419/2012 Sb. o ochraně pokusných zvířat, ve znění vyhlášky č. 299/2014 Sb.,
- Vyhláška č. 21/2013 Sb. o stanovení podmínek při chovu psů a koček,
- Vyhláška č. 22/2013 Sb. o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání, ve znění vyhlášky č. 372/2013 Sb.,
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3

Ukázka nákresu stanovených míst na hlavě skotu pro vedení omračovacího úderu

Zdroj: Příloha č. 4 vyhlášky č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování.

Příloha č. 4

Výsledky kontrol podle skupin zvířat v roce 2014

Zdroj: Informační bulletin Státní veterinární správy: Informace o programu ochrany zvířat Situace v roce 2014. 2015, č. 4, příloha 1.

Příloha 1

Supplement No. 1

Výsledky kontrol podle skupin zvířat v roce 2014 Results of inspections by animal category in 2014

Česká republika
Czech Republic

Skupina zvířat Animal categories	provedeno akcí Number of conducted inspections	kontrolováno zvířat No of animals inspected	Zjištěné závady Deficiencies detected		blokové pokuty On-the-spot fines	peněžité plnění ve SŘ Monetary performance within administrative procedure	nepeněžité plnění ve SŘ Non-monetary performance within administrative procedure	podněty Proposals to initiate the administrative procedure	nevyžaduje právní koncovku Does not require legal actions
			počet akcí Number of inspections	počet zvířat No of animals					
Hospodářská zvířata celkem Farm animals total	4 041	19 020 104	355	194 064	50	202	31	136	1
Zájmová zvířata celkem Companion animals total	3 566	933 684	495	6 909	89	221	10	217	0
- zájmová zvířata - druh zvláštní péče - companion animals - species requiring special care	557	5 262	12	128	0	0	1	13	0
- ostatní zájmová zvířata - other companion animals	3 009	928 422	483	6 781	89	221	9	204	0
Volně žijící zvířata celkem Wild animals total	262	19 685	22	2 944	1	0	0	22	0
- zvířata cirkusů - circus animals	102	3 645	12	190	0	0	0	12	0
- zvířata v ZOO - zoo animals	39	7 873	0	0	0	0	0	0	0
- ostatní volně žijící zvířata - other wild animals	121	8 167	10	2 754	1	0	0	10	0
Laboratorní zvířata celkem Laboratory animals	103	53 105	0	0	0	0	0	0	0

Abstrakt

Tato diplomová práce s názvem Právní ochrana hospodářských zvířat proti týrání si klade za cíl podat ucelený přehled právní úpravy ochrany hospodářských zvířat, orgánů zajišťujících tuto ochranu i historických východisek pro přístup člověka ke zvířatům. Práce má 7 kapitol. První kapitola definuje stěžejní pojmy pro tuto práci, kterými jsou zvíře a hospodářské zvíře. Druhá se zabývá vývojem vztahu lidí a zvířat a filosofickými, náboženskými i jinými vlivy tento vztah ovlivňujícími. Třetí kapitola podává přehled o prvních právních předpisech zabývajících se týráním zvířat. Mezinárodní úmluvy a právo Evropské unie týkající se ochrany hospodářských zvířat proti týrání nalezneme v kapitole čtvrté. Dále se práce zaměřuje na současnou českou právní úpravu, jednotlivé oblasti zacházení s hospodářskými zvířaty regulované právem a především na zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Šestá kapitola vymezuje působnost jednotlivých orgánů ochrany zvířat a na závěr je pojednáno o možnostech postihu osob v zájmu ochrany hospodářských zvířat.

Abstract

This diploma thesis entitled Legal protection of farm animals against cruelty aims to provide comprehensive overview of legal provisions for the protection of farm animals, authorities providing this protection and historical bases of the way humans interact with animals. The thesis has 7 chapters. The first chapter defines the key terms for this work, animals and farm animals. The second chapter pursues the development of the human-animal relationship and philosophical, religious and other influences affecting this relationship. The third chapter gives an overview of the first legislation dealing with animal cruelty. We can find International treaties and European Union law on the protection of farm animals against cruelty in the fourth chapter. Then the thesis focuses on the current Czech legislation, the individual areas of animal treatment regulated by law and in particular the Act no. 246/1992 Coll., On protection of animals against cruelty. The sixth chapter defines the scope of the individual animal protection authorities and finally it provides the overview of the possibilities of sanctions imposed on persons in order to protect farm animals.

Resumé

Tato práce se zabývá právní úpravou ochrany hospodářských zvířat proti týrání a za cíl si klade předložit shrnující přehled právní úpravy tuto ochranu poskytující, včetně stručného náhledu na historický vývoj vztahu člověka a zvířete vedoucí až k nynějším postojům reflektovaným právě v právní úpravě.

Diplomová práce se skládá z úvodu, který vymezuje cíl práce a její strukturu. Dále má práce sedm hlavních kapitol a závěr, shrnující poznatky a nastiňující budoucí možnosti vyšší ochrany hospodářských zvířat.

V první kapitole nejdříve vymezují zásadní pojmy pro tuto práci, za které považují pojem zvíře a hospodářské zvíře. Obsah těchto pojmů se v jednotlivých předpisech různí, a proto je nezbytné tyto nuance vysvětlit. Druhá kapitola práce se zaměřuje na historický vývoj vztahu člověka ke zvířeti. Tuto kapitolu jsem rozdělila na několik podkapitol, ve kterých se zabývám podobou tohoto vztahu v prvopočátcích historie lidstva, vlivem náboženství a filosofie na tento vztah, dále se blíže zaměřuji na období německé Třetí říše, která byla pro přístup ke zvířatům a základy právní úpravy v této oblasti zásadní. V závěru druhé kapitoly ještě nastiňuji moderní filosofické směry zabývající se otázkou využívání živočišných produktů a postavením zvířat vůči člověku. Další kapitola popisuje první předpisy zabývající se otázkou týrání hospodářských zvířat, první takové předpisy na našem území a proměňující se stav právní úpravy na našem území až do současnosti. Čtvrtá kapitola se zabývá nadnárodní právní úpravou a je rozdělena na dvě podkapitoly. V první podkapitole se zaměřuji na úpravu plynoucí ze systému úmluv Rady Evropy a ve druhé pak na primární i sekundární právo Evropské unie. Dále se dostávám k právní úpravě v České republice. V této kapitole sleduji úpravu jednotlivých způsobů nakládání s hospodářskými zvířaty a blíže rozebírám základní předpis ochrany zvířat proti týrání, zákon č. 246/1992 Sb. V šesté kapitole nalezneme výčet příslušných správních orgánů a jejich roli při ochraně zvířat. Poslední kapitola shrnuje možnosti postihu osob, které se dopustí týrání zvířat, a to na úrovni správní i trestní, a zároveň nahlédneme do reality a nalezneme informace o nejčastějších proviněních proti dobrým životním podmínkám zvířat.

V závěru diplomové práce je shrnutí veškerých poznatků a zároveň jsou zde nastíněny možné budoucí změny v právní úpravě i vývoj v rámci jiných oborů než je právo a které jsou pro *welfare* zvířat také významné.

Summary

This diploma thesis deals with legislation concerning the protection of farm animals from cruelty. Its aim is to present an overview of legislation providing such protection, including a brief insight into the historical development of the human-animal relationship leading to the current situation reflected in the legislation.

This thesis consists of an introduction, which defines the aim and structure of the thesis. Furthermore, it consists of seven main chapters and a conclusion, summarizing the findings and outlining future options for greater protection of farm animals.

In the first chapter I define key terms for this work, for which I consider the terms animals and farm animals. The content of these terms varies in different regulations, and thus it is necessary to explain these nuances. The second chapter focuses on the historical development of man's relationship to animals. This chapter is divided into several subchapters, which discusses forms of this relationship in the early days of human history, the influence of religion and philosophy on this relationship, as it focuses on the period of the German Third Reich, which was crucial for attitudes to the animals and basics of legislation in this area. At the end of the second chapter I outline the modern philosophical trends that are questioning the use of animal products and the status of animals. Another chapter describes the first legislation dealing with the issue of cruelty to farm animals, such first legislation in our country and the changing legal situation in our country until now. The fourth chapter deals with the supranational legislation and is divided into two parts. In the first subchapter I focus on the legislation of the system of Council of Europe conventions and in the other I focus on both primary and secondary European Union law. Furthermore, I examine relevant Czech legislation. In this chapter I follow legal regulation of farm animals treatment and I closely analyze the basic act for protection of animals against cruelty, Act no. 246/1992 Coll. In the sixth chapter we find the list of competent authorities and their role in animal protection. The last chapter summarizes the sanctions imposed on persons who commit cruelty to animals, which is punishable by both administrative and criminal penalties, and it also looks into reality and gives us information on the most common offenses against animal welfare.

In conclusion, the thesis summarizes of all the findings and at the same time outlines possible future changes in legislation and developments in other fields than law which are also necessary for the welfare of animals.

Název diplomové práce v angličtině

Legal protection of farm animals against cruelty

Klíčová slova

- ochrana zvířat
- hospodářské zvíře
- týrání
- dobré životní podmínky

Keywords

- protection of animals
- farm animal
- cruelty
- welfare